

COVID-19 **SALGIN YÖNETİMİ VE** **ÇALIŞMA REHBERİ**

Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması

4 Haziran 2020

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

**COVID-19
SALGIN YÖNETİMİ VE
ÇALIŞMA REHBERİ**

Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması

4 Haziran 2020

SON GÜNCELLEME İLE YENİ EKLENENLER

36. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	173
37. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	177
38. YÜRÜME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	181
39. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI KAMPLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	183
40. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	191
41. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	197
42. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ, OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	201
43. KREŞLERDE, GÜNDÜZ BAKİMEVLERİNDE VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	205
44. MÜZELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	213
45. ÖREN YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	217
46. KAPLICALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	221
47. HAMAM, SAUNA, BUHAR ODALARI İLE KAPALI HAVUZ VE JAKUZİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	227
48. GİYİM, SÜS EŞYASI PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	233
49. DENİZ KENARLARINDA VE PLAJLARDA OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	237

İÇİNDEKİLER

SON GÜNCELLEME İLE YENİ EKLENENLER	2
1. AVM VE AVM İÇİNDEKİ İŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	13
1.1. AVM'deki İş Yerlerine Yönelik Önlemler.....	13
1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	14
1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	15
1.4. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler.....	15
1.4.1. Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı).....	15
1.4.2. Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı).....	16
1.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	16
1.6. AVM Giriş – Çıkış Kapıları ve Genel Alanlara Yönelik Önlemler.....	17
1.7. AVM'lerde Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler.....	18
1.8. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler.....	19
2. BERBER, KUAFÖR VE GÜZELLİK SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	21
2.1. Genel Önlemler	21
2.2. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	21
2.3. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	22
2.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	23
2.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	23
3. AYAKKABI VE ÇANTA SATIŞI YAPAN ESNAFLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	25
3.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	25
3.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	26
3.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	26
3.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	27
4. BAKKALLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER	29
4.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	29
4.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	29
4.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	30
4.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	30

5. BÜFE, KANTİN VE BAYİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	33
5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	33
5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	34
5.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	34
5.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	34
5.5. COVID-19 Kapsamında Büfelerde Alınması Gereken Önlemler	35
5.5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	35
5.5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	36
6. KASAP, MANAV, KURUYEMİŞÇİ, BALIKÇI VE DİĞER GIDA SATIŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	37
6.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	37
6.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	38
6.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	38
6.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	39
7. KİTAP VE KIRTASIYE MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	41
7.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	41
7.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	42
7.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	42
7.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	43
8. KONFEKSİYON, GİYİM MAĞAZALARI VE TUHAFİYELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	45
8.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	45
8.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	46
8.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	46
8.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	47
9. KUYUMCU, BİJUTERİ VE SAATÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	49
9.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	49
9.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	50
9.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	50
9.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	51
10. OYUNCAK MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	53
10.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	53
10.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	54

10.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	54
10.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	55
11. PAZAR YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	57
11.1. Pazar Yerlerinde Alınacak Önlemler	57
11.2. Pazar Yerlerinde Müşterilere Yönelik Önlemler.....	58
11.3. Pazarcı Esnafına Yönelik Önlemler.....	58
11.4. Lavabo ve Tuvaletler	59
12. TERZİ, AYAKKABI TADİLAT İŞLETMELERİ VE KURU TEMİZLEMECİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	61
12.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	61
12.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	61
12.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	62
12.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	63
13. TİCARİ TAKSİLER VE TAKSİ DURAKLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	65
13.1. Ticari Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler.....	65
13.2. Ticari Taksidedeki Müşteriler İçin Alınması Gereken Önlemler.....	65
13.3. Ticari Taksi Şoförleri İçin Alınması Gereken Önlemler.....	65
13.4. Ticari Taksilerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon	66
14. KENT İÇİ ULAŞIM ARAÇLARI (MİNİBÜSLER, DOLMUŞLAR, HALK OTOBÜSLERİ, BELEDİYE OTOBÜSLERİ VE DİĞERLERİ)İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	67
14.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler	67
14.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler.....	67
14.3. Araçlarda Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon	68
15. MADENLERDE ALINACAK ÖNLEMLER.....	69
15.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar	69
15.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler	69
15.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar	70
15.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi	70
15.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması.....	70

15.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler	76
16. ŞANTİYELERDE ALINACAK ÖNLEMLER.....	77
16.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar	77
16.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler.....	77
16.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar.....	78
16.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi	78
16.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması.....	78
16.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler	83
17. BEYAZ EŞYA VE MOBİLYA MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	85
17.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	85
17.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	85
17.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	86
17.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	86
18. KOZMETİK VE PARFÜMERİ MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	89
18.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	89
18.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	90
18.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	90
18.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	91
19. AKARYAKIT İSTASYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	93
19.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	93
19.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	94
19.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	94
19.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	96
19.4.1. Lavabo ve Tuvaletler	96

20. MARKET VE SÜPERMARKETLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	99
20.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	99
20.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	100
20.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	101
20.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	102
21. OTO YIKAMALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	105
21.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	105
21.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	105
21.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	105
21.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	106
22. OTO SERVİS, TAMİRHANELER VE LASTİKÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	107
22.1. Oto Servislerinde (10 ve üzeri çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler	107
22.1.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	107
22.1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	107
22.1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	107
22.1.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	108
22.2. Tamirhanelerde (10'un altında çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler	108
22.2.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	109
22.2.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	109
22.2.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	109
22.2.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	110
23. OTO GALERİ VE OTO KİRALAMA İŞLETMELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	111
23.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	111
23.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	111
23.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	112
23.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	112
24. OFİS VE BÜRO SİSTEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN TÜM İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	115
24.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	115
24.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	115

24.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	116
24.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	116
25. EMLAKÇILAR VE GAYRİMENKUL DANIŞMANLIK OFİSLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	119
25.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	119
25.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	119
25.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	120
25.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	121
26. ELEKTRONİK VE TELEKOMÜNİKASYON MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	123
26.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	123
26.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	123
26.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	124
26.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	125
27. TESİSATÇILARDA (ELEKTRİK, SU, DOĞALGAZ VB.) ALINACAK ÖNLEMLER.....	127
27.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	127
27.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	128
27.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	128
27.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	129
28. PERSONEL SERVİS ARAÇLARIYLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	131
28.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler.....	131
28.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler.....	131
28.3. Servislerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon.....	132
29. RESTORAN, LOKANTA, KAFE PASTANE, BÖREKÇİ, TATLICI VE İÇERİSİNDE YEME-İÇME HİZMETİ SUNAN İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	133
29.1. Genel İlkeler ve Bildirimi.....	133
29.2. Misafir Kabulü.....	134
29.3. Yemek Salonu ve Genel Kullanım Alanları	134
29.4. Personel.....	136
29.5. Mutfak, Pişirme ve Servis Alanları	136
29.6. Lavabo ve Tuvaletler	137

29.7. Genel Temizlik ve Bakım.....	137
29.8. İşletme Araçları	138
30. SPOR SALONLARI VE SPOR MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	139
30.1. Spor Salonlarında Alınması Gereken Genel Önlemler.....	139
30.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	141
30.3. Personele Yönelik Önlemler	141
30.4. Spor Salonlarının Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.	142
31. KAHVE / KIRAATHANELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	145
31.1. Kahve/Kıraathaneler ile İlgili Alınması Gereken Genel Önlemler.....	145
31.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	146
31.3. Personele Yönelik Önlemler	146
31.4. Kahve/Kıraathanelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	147
32. KARAYOLU TAŞIMACILIĞI, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI, DENİZYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	149
32.1. Alınması Gereken Genel Önlemler.....	149
32.2. Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması ile İlgili Önlemler	150
32.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler.....	151
32.4. Yolculara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	152
33. SİTE HAVUZLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	155
33.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler	155
33.2. Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler.....	156
33.3. Site Sakinlerine Yönelik Önlemler.....	157
33.4. Havuzlarda Genel Önlemler.....	158
33.5. Havuzların Temizliği ve Dezenfeksiyonu	158
34. PLAJ VE YÜZME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	161
34.1. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	161
34.2. Plaj ve Yüzme Alanlarında Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler ..	162
34.3. Plaj ve Yüzme Alanlarını Kullanan Kişilere Yönelik Önlemler	162
34.4. Plaj ve Yüzme Alanlarında Genel Önlemler.....	163
34.5. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Ortam Düzenlemesi	163

34.6. Plajlar ve Yüzme Alanlarının Temizliği ve Dezenfeksiyonu	164
35. KÜTÜPHANELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	167
35.1. Kütüphanelerde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	167
35.2. Kütüphane Kullanıcılarına Yönelik Önlemler	168
35.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	169
35.4. Kütüphanelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	169
35.5. Kütüphanelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	170
36. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	173
36.1. Çay Bahçelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	173
36.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	174
36.3. Personele Yönelik Önlemler	175
36.4. Çay bahçelerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması .	175
37. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	177
37.1. Dernek Lokallerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	177
37.2. Dernek Üyeleri ve Misafirlerine Yönelik Önlemler	178
37.3. Personele Yönelik Önlemler	179
37.4. Dernek Lokallerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	179
38. YÜRÜME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	181
39. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI KAMPLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	183
39.1. Kamplarda Alınması Gereken Genel Önlemler	183
39.1.1. Seyahat sırasında alınması gereken önlemler	183
39.1.2. Kampların içinde alınması gereken önlemler	184
39.2. Kamp Alanlarında Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	186
39.3. Kamp Kullanıcılarına Yönelik Önlemler	187
39.4. Kamplarda Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler.....	187
39.5. Kamplarda Genel Temizlik Kuralları	188
40. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	191
40.1. Gençlik Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	191
40.2. Çalışanlara Yönelik Önlemler	193

40.3. Öğrencilere Yönelik Önlemler	194
40.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması	194
41. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	197
41.1. Millet Kiraathanelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	197
41.2. Kurslar ve Kurs/seminer Salonlarında Alınması Gereken Önlemler	198
41.3. Kafeterya Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	198
41.4. Millet Kiraathanesi Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler	198
41.5. Çalışanlara Yönelik Önlemler	199
41.6. Millet Kiraathanelerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması	199
42. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ, OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	201
42.1. Kurslar Açılmadan Önce Alınması Gereken Önlemler	201
42.2. Kurslar Açıldıktan Sonra Alınması Gereken Önlemler	202
43. KREŞLERDE, GÜNDÜZ BAKİMEVLERİNDE VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	205
43.1. Girişte Alınması Gereken Önlemler	205
43.2. Kurumlarda Alınması Gereken Genel Önlemler	206
43.2.1. Temizlik ve Dezenfeksiyon ile İlgili Önlemler	207
43.2.2. Oyuncakların temizliği	208
43.2.3. El hijyeninin sağlanması	208
43.2.4. Yiyecek hazırlama ve servisi	209
43.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler	209
43.4. Çocuklara Yönelik Önlemler	209
43.4.1. Bebek ve küçük çocukların bakımında alınacak önlemler	210
44. MÜZELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	213
44.1. Müzelerde Alınması Gereken Genel Önlemler	213
44.2. Müze Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler	214
44.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler	214
44.4. Müzelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	215
44.5. Müzelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması	216

45. ÖREN YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	217
45.1. Ören Yerlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	217
45.2. Ören Yerleri Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler.....	218
45.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	218
45.4. Ören yerlerinde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler.....	219
45.5. Ören yerlerinde Kapalı Alanların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	219
46. KAPLICALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	221
46.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	221
46.2. Kaplıcalarda Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Önlemler.....	222
46.3. Kaplıcaları Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler.....	222
46.4. Kaplıcalarda Alınması Gereken Genel Önlemler.....	223
46.5. Kaplıcalarda Ortam Düzenlemesi.....	224
46.6. Kaplıcaların Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	225
47. HAMAM, SAUNA, BUHAR ODALARI İLE KAPALI HAVUZ VE JAKUZİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	227
47.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	227
47.2. Kapalı Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler.....	228
47.3. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzileri Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler.....	229
47.4. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Genel Önlemler.....	230
47.5. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Ortam Düzenlemesi.....	230
47.6. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerin Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	231
48. GİYİM, SÜS EŞYASI PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	233
48.1. Giyim, Süs Eşyası Pazarlarında Alınacak Genel Önlemler.....	233
48.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	234
48.3. Esnafa Yönelik Önlemler.....	234
48.4. Lavabo ve Tuvaletler.....	235
49. DENİZ KENARLARINDA VE PLAJLARDA OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	237

1. AVM VE AVM İÇİNDEKİ İŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

AVM'de ve AVM'deki iş yerlerinde görünür yerlere COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. AVM ve iş yerlerinin girişinde, ayrıca AVM içerisinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır. AVM girişlerinde bulunan hava perdeleri çalışıyorsa kapatılmalıdır. COVID-19 için AVM'lerin hiçbir yerinde dezenfektan püskürtme işlemi (dezenfektan tüneli vb uygulamalar) yapılmamalıdır. Dünyadaki sağlık otoriteleri (Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi) tarafından önerilmeyen bu işlem toksik etkileri nedeniyle insan sağlığına zararlı olabilir.

1.1. AVM'deki İş Yerlerine Yönelik Önlemler

- » İş yeri çalışanları maske takmalıdır.
- » İş yeri girişinde ve kasalarda (ödeme noktalarında) el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli, üzerine ekleme yapılmamalı ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » İş yeri içerisinde kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Müşterilerin iş yerine tek başlarına girmeleri sağlanmalıdır.
- » İş yerine 8 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde müşteri alınmalıdır (Ör. 32 metrekarelik bir dükkânda 2 çalışan varsa 2 de müşteri alınabilir).
- » İş yeri dışında da sosyal mesafenin korunmasını sağlamak üzere kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gereken yerlerde zemine aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
- » AVM içerisindeki iş yerleri kendi sektörleri ile ilgili yayınlanan/yayınlanacak kurallara ayrıca uymalıdır.
- » Deneme kabinleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, içeride kalma süresi sınırlandırılmalı (10 dakikayı geçmemeli), kabin içinde maskeler çıkarılmamalı ve her müşteriden sonra kabin havalandırılarak sık kullanılan yüzeyler uygun şekilde temizlenmelidir. Kabinler kullanılmadığı zamanlarda kapı/perdeler açık bırakılmalı ve havalandırmanın sürdürülmesi

- sağlanmalıdır. İki deneme kabini olan iş yerlerinde deneme kabinleri birer atlayarak ve dönüşümlü kullanılmalıdır (ör. ilk seferde 1,3,5, ikinci seferde 2,4,6 gibi).
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları **uygulanmamalıdır**. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
 - » Aynı ürünlerin farklı kişilere temas ettiği deneme amaçlı ürünler (deneme amaçlı kullanılan allıklar gibi) kullanılmamalıdır. Deneme parfümleri sadece çalışanlar vasıtası ile kullanılmalı, müşterilerle temas etmemelidir.
 - » Kasa önünde sıra beklerken durulması gereken yerlere, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
 - » Mümkün olduğunca nakit ödemeden kaçınılmalı, kartla temassız ödeme tercih edilmelidir.
 - » Dinlenme alanlarında sosyal mesafe kurallarına göre işaretleme yapılır. Mescitler COVID-19 Kapsamında Camilerde Uygulanacak Tedbirler'e göre, Oto Kuaförü ve Oto Yıkamalar, kendi sektörleri ile ilgili yayınlanan tedbirlere göre çalışmalıdır.
 - » AVM içinde yeme-içme hizmeti sunan iş yerleri COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde alınması gereken önlemlere göre faaliyetini sürdürebilir.
 - » Valeler eldiven kullanmamalıdır. Her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra ellerini uygun antiseptik ile temizlemelidir. Valeler araçlara maskesiz binmemelidir.

1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » AVM içerisinde COVID-19 kapsamında alınan kurallara uyulmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) dikkat edilmelidir.
- » Tıbbi/bez maske kullanılmalıdır.
- » AVM içerisinde bulunan berber veya güzellik salonlarını kullanacak kişiler, "Berber, Kuaför ve Güzellik Salonlarında Alınması Gereken Önlemler" kapsamındaki kurallara uymalıdır.
- » İş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabuna ulaşamıyorsa

el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı, buralara dokunmak gerekirse, sonrasında eller su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabuna ulaşamıyorsa el antiseptiği kullanılmalıdır.

1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » COVID-19 belirtileri gösteren (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan), COVID-19 tanısı alan ya da COVID-19 teması olan personel en az 14 gün çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışan personel içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olanlara tıbbi maske takılarak izole edilmeli, ilgili sağlık birimine yönlendirilmelidir.
- » Personel vardiyalı çalıştırılarak çalışma ortamında aynı anda az sayıda personelin bulunması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun tıbbi maske takması, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken eller el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Personelin dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır. AVM ve iş yerlerinde görev yapan personelin yemekleri kumanya şeklinde verilmeli, AVM yönetimi bunu organize etmelidir.
- » Yemekler toplu halde yenmemelidir. Yemek yerken ya da çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için kişiler arası en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

1.4. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

AVM güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

1.4.1. Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik

görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

1.4.2. Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
- » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

1.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Tuvalet

temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları düzenli olarak temizlenmeli ve %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen sonrasında %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.

1.6. AVM Giriş – Çıkış Kapıları ve Genel Alanlara Yönelik Önlemler

- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Giriş ve çıkışlar için zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » AVM'de olabildiğince fazla sayıda giriş kapısı açılmalıdır.
- » AVM'deki kişi sayısı her 10 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » AVM'den çıkış yapan kişi sayısı kadar kişinin giriş yapmasına izin verilmelidir.
- » AVM'ye girişte tıbbi/bez maske takılmalı ve maskesi olmayanlar içeri alınmamalıdır.
- » Girişte ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalı, sağlık kuruluşuna gitmesi istenmelidir.
- » AVM giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşteriler anonslar ya da videolarla COVID-19 kapsamında AVM' de uyulması gereken kurallar konusunda bilgilendirilmelidir. Bu anonslarda AVM ziyaretinin 3 saatten uzun olmaması ve grup halinde dolaşılması önerilerine de yer verilmelidir.

- » COVID-19 bulaşma riskini artıracığından aşağıdakiler yapılmamalıdır:
 - » Konser ve gösteri gibi toplu etkinlikler
 - » Promosyon uygulamaları
 - » Broşür dağıtımı
 - » Çocuk ya da diğer yaş gruplarına yönelik oyun alanları ve sinemaların kullanımı
 - » Tekertecli sandalye kullanımı
 - » Sigara içme alanı kullanımı
 - » Mama sandalyesi kullanımı
 - » Bebek arabası kiralanması vb. durumlar.
- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Yürüyen merdivenlerin bantları ve diğer ortak alanların kapı kolları, tirabzanlar, asansör düğmeleri gibi sık dokunulan yüzeylerin günde en az üç kez temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde el kurutma makineleri kullanılmamalıdır. Tek kullanımlık kağıt havlu sistemine geçilmelidir.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapılarının elle tutularak açılması engellenmeli, kapı yerine mümkünse mühendislik uygulamalarıyla mahremiyet sağlayacak geçiş sağlanmalıdır.

1.7. AVM'lerde Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler

- » AVM'lerin etkin şekilde ve dış ortamdan havalandırması sağlanmalıdır. Havalandırma sisteminin filtrelerinin kontrolleri ve değişimleri düzenli yapılmalıdır. Filtre değişimi aerosol oluşturacak işlem kabul edildiğinden bu işlem sırasında personel N95/FFP2 maske takmalı, eldiven ve yüz siperliği kullanmalı, çıkarılan filtre çift poşetlenerek atılmalıdır. Klima santrallerinin

normal temizlik periyotları kısaltılmalıdır.

- » Merkezi havalandırma sistemleri dışındaki klima sistemleri kullanılmamalıdır.
- » Havalandırma gece bina kullanımda değilken dahi sürdürülmeli, daha az hava miktarı ile de olsa gece boyu havalandırma sistemi çalışmaya devam ettirilmelidir.
- » Kirliliği hava çıkışının yapıldığı yerlerden insan geçişi engellenmelidir.
- » AVM'de teknik olarak gerekli olan asgari hava sirkülasyonu sağlanmalıdır.

1.8. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler

Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur. Esas bulaş yolu virüsü taşıyan kişi ile yakın temastır, bununla birlikte hasta kişinin solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunma ve sonrasında yüze dokunma ile bulaş ihtimali olduğundan el hijyenine dikkat edilmelidir.

- » Mal Kabul Bölümünde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Malkabulü yapılan yerlerde görevli personel dışındaki kişiler bulunmamalıdır.
- » Bu alanlarda çalışan personel sayısı mümkünse azaltılmalıdır. Personelin sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.
- » Mal Kabul Bölümünde kargo malzemeleri ve insanlar üzerine dezenfektan **püskürtülmemelidir**. Dünyadaki sağlık otoriteleri (Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi ve Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi) tarafından önerilmeyen bu işlem toksik etkileri nedeniyle insan sağlığına zararlı olabilir.

2. BERBER, KUAFÖR VE GÜZELLİK SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

2.1. Genel Önlemler

Berber, kuaför ve güzellik salonlarında, iş yeri alanlarının küçük olması ve çalışma koşulları nedeniyle müşterilerle yakın temas (1 metreden yakın, 15 dakikadan uzun) söz konusu olabilir. Bu nedenle hem iş yeri çalışanı hem de müşteri, COVID-19 salgını süresince geçerli olmak üzere korunma önlemleri olarak aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Her iş yerinin görünür bir yerine önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yerinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

2.2. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İş yerinde kalabalık oluşmasını engellemek için, müşteriler randevu ile kabul edilmelidir. Müşterilerin randevu saatinde gelmeleri istenmelidir.
- » Müşteriye olabildiğince az sayıda personel ile hizmet verilmeli ve bunlar kayıt altına alınmalıdır. Bu uygulama, müşterinin ya da personelin COVID-19 çıkması durumunda temaslı taramasını kolaylaştıracaktır.
- » İş yerinin dışında da sosyal mesafe korunmalı, kalabalık olmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » İş yerinde hizmet verilecek koltuk/ birim sayısı, kişiler arası sosyal mesafeyi koruyacak şekilde (örneğin koltuk sayıları azaltılmalı, birer koltuk atlanarak müşteri oturtulmalı) düzenlenmelidir.
- » İş yerindeki koltuk/birim sayısı kadar içeriye müşteri kabul edilmelidir.
- » İş yerine maskesiz müşteri alınmamalıdır. Müşteriler işlem esnasına kadar maske kullanılmalı, ancak yapılacak işlemin özelliğine göre kısa süreli maskeyi çıkarabilir.
- » İşyerine müşteri ve çalışan dışında kimse bulunmamalı, misafirin bulunmamasıdır.
- » İş yeri içinde su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulundurulmalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalı ve sürekliliği sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yerine girmesini takiben ellerini yıkaması ya da el antiseptiği kullanması konusunda uyarılmalıdır.
- » İş yerinde satışa sunulan şampuan, kozmetik gibi ürünleri mümkün

- olduğunca cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır, ortalıkta bırakılmamalıdır.
- » Müşterilere hizmet verilirken yiyecek ve içecek (su hariç) servisi yapılmamalıdır.
 - » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. şeyler bulundurulmamalıdır.
 - » Her müşteri için tek kullanımlık malzeme kullanılmalı, tek kullanımlık malzeme sağlanamadığı durumlarda her kullanım sonrasında tekstil malzemeleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır. Kullanılan aletlerin üzerinde kan veya sekresyon yoksa, %70'lik alkol ile silinmelidir. Kullanılan aletlerin üzerinde kan veya sekresyon varsa, ön temizlik yapıldıktan ve kuruduktan sonra %70'lik alkol ile silinmelidir.
 - » Manikür, pedikür, epilasyon gibi işlemlerde kullanılan aletlerin kişiye özel olması sağlanmalıdır. Kişiye özel alet kullanımı sağlanamadığı durumlarda, her müşteriden sonra kullanılan aletlerin temizlik ve sterilizasyonu sağlanmalıdır. Yapılan işlem eldiven kullanmayı gerektiriyorsa tek kullanımlık eldiven kullanılmalıdır. Eldivenli ellerle çevreye dokunulmamalıdır.
 - » Fön makinesi mümkün olduğunca kullanılmamalıdır. Fön makinesi gibi yüksek hava akımı yaratan cihazları kullanırken, düşük hızda, yandaki müşteriyi etkilemeyecek yönde ya da diğer müşterilerden farklı bir alanda kullanılmasına özen gösterilmelidir.
 - » Saç kesimi esnasında yüze ve baş bölgesinde kalan kesilmiş saçların ve kullanılan araç ve gereçlerin geçici süreliğine temizlenmesi için kullanılan ense fırçasının kullanımı geçici süreliğine durdurulmalıdır.
 - » Bayan kuaförleri ve güzellik merkezlerinde cilt bakımı, makyaj ve kalıcı makyaj hizmetinin sunumu geçici süreliğine durdurulmalıdır.
 - » Kasa önünde sıra beklerken, durulması gereken yerler zeminde sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde işaretlenmelidir.
 - » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere, nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

2.3. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yerinde belirlenen kurallara uyulmalıdır.
- » Diğer müşterilerle aradaki sosyal mesafeye (en az 3-4 adım) dikkat edilmelidir.
- » Randevu ile gidilmeli ve randevu saatine uyulmalıdır.

- » Maske (tercihen tıbbi) kullanılmalıdır.
- » İş yerine girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yeri içinde gerekli olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Çevreye temas sonrası el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Yemek ve içmek (su hariç) için talepte bulunulmamalıdır.

2.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Hasta personel (ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtileri olan) çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, maskesi takılı olarak pandemi hastanesine yönlendirilmelidir.
- » Personel vardiyalı çalıştırılmalı, çalışma ortamında aynı anda daha az personelin bulunması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun maske takması sağlanmalıdır. Maske ıslandıkça ya da kirlendikçe değiştirilmelidir.
- » Müşteri ile 1 metreden yakın ve 15 dakikadan uzun temas olasılığı olan personelin yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu her müşteri sonrasında %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmelerini sağlanmalıdır. Bunun için, eller sık sık en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile ovalanmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personelin dinlenme alanlarında sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır. Yemek yerken ya da çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için, bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin temaslı ya da izolasyonda olmadığından emin olunmalıdır.

2.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Temizlik günlük olarak yapılmalıdır. Ancak, sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmelidir.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir.

Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgahları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa, hemen arkasından %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkartıp iş yerindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesini ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile ovalaması sağlanmalıdır.
- » İş yeri sık sık havalandırılmalıdır.

3. AYAKKABI VE ÇANTA SATIŞI YAPAN ESNAFLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Çanta ve ayakkabı satan işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

3.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Ürün deneme süresi mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları **uygulanmamalıdır**. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
- » Ayakkabı denemede kullanılan kolaylaştırıcı aparat (ayakkabı çekeceği)

her müşteriden sonra %70'lik alkol veya 1/100 çamaşır suyu içeren bezle silinerek dezenfekte edilmelidir.

- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

3.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini temizlemelidir.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

3.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve çıkarıldıktan sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini

sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel müşterilerle aynı ürünlere dokunacağı için, her müşteriden sonra ellerini temizlemelidir.
- » Müşteri ile ayakkabı, çanta denemesine yardım etme gibi 1 metreden daha yakın durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

3.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Klimalar dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılmalı, fan hızı düşük tutulmalıdır. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliği zamanında

yapılmalıdır.

- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

4. BAKKALLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde, içinde ve ödeme noktası yakınında uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

4.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelliyici koyulmalıdır. Renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Açık ürünlerin paketlenerek satılması, müşterilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından müşteriye verilmesi sağlanmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasında geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

4.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yeri girişindeki asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalı ve içeride maske çıkartılmamalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına

uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir.

- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalınmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylere dokunulması durumunda, el antiseptiği kullanılmalıdır.

4.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği / en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Personelin dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- » Yemek, su/çay/kahve molalarında maske çıkarılacağı için, kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

4.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » İş yerinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğinin su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir.

Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klimalar dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılmalı, fan hızı düşük tutulmalıdır. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliği zamanında yapılmalıdır.
- » İş yerlerinde pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu ve tuvaleti sık aralıklarla temizlenmelidir. İş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ile tuvaletin pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma aletleri çalıştırılmamalıdır.

5. BÜFE, KANTİN VE BAYİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde, içinde ve ödeme noktası yakınında uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye çalışan/müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar) bekleme mesafeleri yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Bu iş yerlerindeki yeme içme alanlarının kullanımı restoran, lokanta ve kafelerle birlikte açılmalıdır. Bu alanlarda "Restoran, lokanta ve kafeler" için yayınlanacak kurallar uygulanmalıdır.
- » Bahis bayilerinde bahis doldurma işlemi dış mekanda yapılmalı, ortak kullanım amacı ile kalem, broşür vb. materyal bulundurulmamalıdır.
- » Açık ürünlerin paketlenerek satılması, müşterilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından müşteriye verilmesi sağlanmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar/personel ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yeri girişindeki asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalı ve içeride maske çıkartılmamalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalınmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylere dokunulması durumunda, el antiseptiği kullanılmalıdır.

5.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği / en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Personelin dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- » Yemek, su/çay/kahve molalarında maske çıkarılacağı için, kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

5.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.

- » İş yerinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğinin su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klimalar dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılmalı, fan hızı düşük tutulmalıdır. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliği zamanında yapılmalıdır.
- » İş yerlerinde pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu ve tuvaleti sık aralıklarla temizlenmelidir.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ile tuvaletinin pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma aletleri çalıştırılmamalıdır.

5.5. COVID-19 Kapsamında Büfelerde Alınması Gereken Önlemler

- » İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (elyıkama, maske kullanımı ve sosyal mesafe için uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Büfelerde müşteri ve çalışan için el antiseptiği bulundurulmalıdır.

5.5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Büfede tıbbi/bez maske takılmalı, nemlendikçe değiştirilmelidir. Her maske değişiminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Büfe önünde sosyal mesafenin (en az 1 metre, 3-4 adım) korunması için zeminde işaretleme yapılmalıdır.
- » Müşterilerin tek tek alışveriş yapmaları sağlanmalıdır.
- » Her ödeme işleminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır. Ödemelerde mümkünse temassız ödeme şekli teşvik edilmelidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden büfede çalışanlar eldiven kullanmamalıdır. El hijyenine dikkat edilmesi yeterli olacaktır.

- » Büfenin temizliği günlük olarak yapılmalı, sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Büfede pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Büfeye misafir alınmamalıdır.

5.5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Büfe önündeki asılı COVID-19 ile ilgili afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulması durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

6. KASAP, MANAV, KURUYEMİŞÇİ, BALIKÇI VE DİĞER GIDA SATIŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kasap, manav, kuruyemişçi, balıkçı ve diğer gıda satıcıları gibi küçük işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19'un yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca randevulu ya da telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

6.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekân dâhil) mesafeler yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Gıda satış yerlerinin dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gerekirse sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde zeminde işaretlemeler yapılmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Diğer aile bireylerinin mümkünse dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » Gıda satış yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Ürünler mümkün olduğunda cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır.

- » Ürünlerden uygun olanlar (sebze-meyve gibi) daha önceden farklı miktarlarda paketlenip satışa sunulmalıdır.
- » Paketli olmayan ürünlere müşterinin dokunmaması sağlanmalıdır. Tek kullanımlık eldivenler kullanarak müşterilere servis yapılmalı ve her müşteriden sonra eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.
- » Mümkünse personel ile müşteri arasında direkt temas kurmalarının önlenmesi ve damlacık yoluyla bulaşın engellenmesi amacıyla şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

6.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için temiz maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde gıdalara dokunmamalıdır. Bütün ürünler çalışan personel tarafından paketlenmeli ve müşteriye verilmelidir.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

6.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Gıda satış yerlerinde çalışan personel hasta (ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtileri olan) olduğunda çalışmamalıdır.

- » Personel çalışırken ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, maskesi takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Alışveriş sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalı, sık aralıklarla ellerin hijyeni sağlanmalıdır.
- » El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Et ve et ürünleri, paketlenmemiş gıda maddeleri satışında çalışan personel eldiven kullanmalıdır. Eldiven gıda dışındaki nesnelere değmemelidir. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır. Kullanılan eldiven çöp kovası/çöp torbasına atılmalı, yeni bir eldiven takılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Gıda satış yerlerindeki müşteri oturma alanları kaldırılmalıdır.

6.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Gıda satış yerlerinde her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa,

- bilgisayar klavyeleri, telefon, POS cihazı ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
 - » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkartıp iş yerindeki çöpe atması ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Klimalar dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılmalı, fan hızı düşük tutulmalıdır. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliği zamanında yapılmalıdır.
 - » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
 - » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

7. KİTAP VE KIRTASIYE MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kitap ve kırtasiye mağazaları toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

7.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. Müşterilerin girişte bu ürünleri kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin ürünlerle temasını mümkün olduğu kadar azaltacak önlemler alınmalıdır.
- » Müşterilerin inceleme amacı ile el temasının yoğun olduğu dayanıklı ürünlere belirli periyotlarla %70 alkol içeren dezenfektan spreyle püskürtülerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Müşteri tarafından incelenip alınmayan raf ürünleri, mümkün olduğu kadar raftaki ürünlerin en altına veya arkasına yerleştirilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına

geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

7.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Mümkün olduğunca müşteriler kitap reyonları ve rafları arasında sosyal mesafeyi ihlal edecek şekilde dolaşmamalı, kitapları karıştırmamalı, müşterinin istediği kitapları tezgâhtarlar ilgili bölümden alıp getirmelidir.

7.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini

sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

7.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

8. KONFEKSİYON, GİYİM MAĞAZALARI VE TUHAFİYELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Giyim mağazaları ve tuhafiyeler toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. Terziler randevulu çalışmalıdır. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

8.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Deneme kabinleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, içeride kalma süresi sınırlandırılmalıdır (10 dakikayı geçmemeli).
- » Deneme kabinlerinde kesinlikle maskeler çıkarılmamalıdır. Her giyim kabinine müşterilerin maskelerini çıkarmamaları ve yüzeylere dokunmamaları için uyarı yazıları asılmalıdır.
- » Her müşteriden sonra kabin havalandırılarak sık kullanılan yüzeyler uygun şekilde temizlenmelidir. Kabinler kullanılmadığı zamanlarda kapı/perdeler açık bırakılmalı ve havalandırmanın sürdürülmesi sağlanmalıdır. İki deneme kabini olan iş yerlerinde deneme kabinleri birer atlayarak ve

dönüşümlü kullanılmalıdır (ör. ilk seferde 1,3,5, ikinci seferde 2,4,6 gibi).

- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları uygulanmamalıdır. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
- » Müşteri tarafından denenip alınmayan raf ürünleri, katlandıktan sonra raftaki ürünlerin en altına yerleştirilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

8.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

8.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler

gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.

- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Ölçü alırken ya da prova yaparken 1 metrelik sosyal mesafe korunamayacağından tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalı, iğne ve diğer aletler ağza götürülmemelidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

8.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun

ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.

- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

9. KUYUMCU, BİJUTERİ VE SAATÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kuyumcu, Bijuteri ve Saatçi gibi küçük işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Ürünler alınmadan önce deneme incelemeye muhtaç olduğu için elle temas da yoğundur. İçinde bulunduğumuz süreçte müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

9.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapiya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekân dâhil) mesafeler yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Deneme süresi mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır. Denenen ürün alınmıyorsa ürüne zarar vermeyecek özellikte alkol veya sabunlu suyla silinmelidir.
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları uygulanmamalıdır. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı

olabilir.

- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

9.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

9.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel müşterilerle aynı ürünlere dokunacağı için her müşteriden sonra ellerini temizlemelidir.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunamadığı takı, gözlük ya da aksesuar takılmasına yardım etme gibi durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

9.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda

yapılmalıdır.

- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

10. OYUNCAK MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oyuncak mağazaları toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

10.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. Müşterilerin girişte bu ürünleri kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin ürünlerle temasını mümkün olduğu kadar azaltacak önlemler alınmalıdır.
- » Müşterilerin inceleme amacı ile el temasının yoğun olduğu dayanıklı ürünlere iki saate bir yakın mesafeden %70 alkol içeren dezenfektan spreyle püskürtülerek ürün dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Bisiklet, akülü araba gibi ürünleri müşterilerin denemesi durumunda, her denemeden sonra el temasının olduğu yerleri ve oturma aparatları dezenfektanlı bezle silinmelidir.

- » Müşteri tarafından incelenip alınmayan raf ürünleri, mümkün olduğu kadar raftaki ürünlerin en altına veya arkasına yerleştirilmelidir.
- » Mağazalarda çocuklar için oyun-eğlence makineleri varsa bu makineler kullanıma kapatılmalı, çocukların dikkatini dağıtmaması açısından üzeri örtülmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

10.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

10.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler geliştirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe

ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

10.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda

yapılmalıdır.

- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

11. PAZAR YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Pazar yerleri toplu bulunulan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

11.1. Pazar Yerlerinde Alınacak Önlemler

- » Barındırdıkları risk açısından pazar yerlerinde kurallara uyum çok sıkı denetlenmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm giriş ve çıkışları kontrol altına alınmalıdır
- » Pazar yerlerinin girişlerinde ve pazar içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Pazar yerlerine girişte maske zorunlu olmalıdır. Pazar yerinde kesinlikle maskesiz çalışan esnaf veya müşteri bulunmamalıdır. Maskelerin doğru şekilde kullanılması (çene ve burunu kapatacak şekilde) sağlanmalıdır.
- » Pazar yerleri/alanında, sergi, tezgâh ve/veya tahtalar araları en az 3 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Pazar yerlerindeki satıcılar ve müşteriler dâhil kişi sayısı her 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde veya tezgah sayısının iki katı kadar müşteriyle sınırlandırılmalıdır. Hesaplama yapılarak pazar yerinin kapasitesi girişlere asılarak ilan edilmelidir.
- » Pazar yerine giren müşteri sayısı belirlenerek (görevlinin sayması veya turnike benzeri sistemler konulması) müşteri kapasitesine ulaşıldığında yeni müşteriler alınmamalı, sosyal mesafe (en az 1 metre) kurallarına göre bekletilmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm girişlerinde ve her tezgâhta el antiseptiği (kolonya vb.) bulundurulmalıdır.
- » Tezgâh olmadan yerde satış yapılmamalıdır.
- » Tezgâhtarlar sık sık ellerini antiseptik ile temizlemelidir.
- » Tezgâh aralarındaki geçiş yerlerinde sıkışıklığa neden olacak kasa ve ambalajlar bulundurulmamalıdır.
- » Pazar tezgahlarının önünde zemine sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak işaretler konulmalıdır.
- » Pazar/satış yerlerinde ambalajsız satılan yaş sebze ve meyvelerin

tüketicilerce temas edilmeden, doğrudan pazarcı esnafı tarafından hijyen koşullarına dikkat edilerek satışının yapılması sağlanmalıdır. Müşteri tarafından ürün seçimine izin verilmemelidir.

- » Kapalı pazar yerlerinin havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Pazar yerlerinde çöpler açıkta bırakılmamalı, kapalı poşetlerle uygun şekilde toplanmalıdır.
- » Satışlar sona erdikten sonra pazar alanının temizliği toplu yaşam alanlarında yer temizliğinde kullanılan esaslar çevresinde su ve deterjanla yapılmalıdır.

11.2. Pazar Yerlerinde Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Pazar yerine maskesiz girişlere izin verilmemelidir. Maske pazar yerinde bulunduğu sürece çıkarılmamalıdır. Ağız ve burnunu kapatacak şekilde maske takmalıdır.
- » Pazar yerlerinde sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.

11.3. Pazarcı Esnafına Yönelik Önlemler

- » Pazar yerlerinde çalışan ve görev yapan herkes COVID-19, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliği konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Pazar yerlerine girişte pazarcı esnafının ateşi ölçülmeli, ateşi 38 °C üzerinde olanlara tıbbi maske takılmalı, pazar yerine girişine izin verilmemeli ve sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı olan pazarcı esnafının pazar yerine girişine izin verilmemelidir.
- » Pazarcı esnafı ağız ve burnunu kapatacak şekilde maske takmalıdır. Nemlendikçe ya da kirlendiğinde maske değiştirilmeli, maskenin dış yüzüne dokunulmamalıdır. Maske değiştirmeden önce ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Tezgâh arkasında satış yaparken diğer pazarcılarla arasındaki mesafenin en az 1 metre, 3-4 adım olmasına dikkat etmelidir.
- » Pazarcı esnafı ambalajsız satılan yaş sebze ve meyvelere tüketicilerin temas etmesini önlemeli, doğrudan kendileri hijyen koşullarına dikkat ederek poşetlemeli ve satışını yapmalıdır.
- » Pazar esnafı bağırarak satış yapmamalıdır.

- » Pazar esnafı yemek yerken sosyal mesafe kurallarına dikkat etmelidir.

11.4. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvaletlerde %70 alkollü el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarını kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenir, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » El kurutma fanları kullanıma kapatılmalıdır. Tek kullanımlık kağıt havlular kullanılmalıdır.
- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve gözlük/siperlik kullanmalıdır.
- » Tuvaletlerde hijyen bilgilendirme ve uyarı afişleri olmalıdır.

12. TERZİ, AYAKKABI TADİLAT İŞLETMELERİ VE KURU TEMİZLEMECİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Terzi, ayakkabı tadilat işletmeleri ve kuru temizlemeciler toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

12.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekânlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

12.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması

- sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
 - » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
 - » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

12.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Ölçü alırken ya da prova yaparken 1 metrelik sosyal mesafe korunamayacağından tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalı, iğne ve diğer aletler ağza götürülmemelidir.
- » Teslim alınan bütün ürünler poşet içinde alınmalı ve poşet içinde teslim edilmelidir.
- » Terzi ve ayakkabı tadilat iş yerlerinde teslim alınan ürünler en az bir gün bekletildikten sonra işleme tabi tutulmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

12.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

13. TİCARİ TAKSİLER VE TAKSİ DURAKLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

13.1. Ticari Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler

- » Ticari taksi duraklarında COVID-19 hakkında bilgilendirme yapılmalı ve duraklara COVID-19, el yıkama, maske takma kuralları konusunda afişler asılmalıdır.
- » Ticari taksi duraklarında kişiler arası mesafe (3-4 adım, 1 metre) korunmalıdır.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan, COVID-19 olan ya da son 14 gün içinde COVID-19 vakası ile teması olan şoförlerin çalışmaması sağlanmalıdır.
- » Ticari taksi duraklarının temizliği günlük olarak su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Durağın içinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, masa yüzeyleri, elektrik düğmeleri gibi) temizliğine özellikle dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya %70 alkol kullanılabilir. Durak tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Çamaşır suyu içeride kimse olmadığı zamanlarda kullanılmalı, sonrasında kuruyana ve koku çıkana kadar havalandırılmalıdır.

13.2. Ticari Taksidedeki Müşteriler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Taksie binen tüm müşteriler tıbbi/bez maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olanların tıbbi maske takması sağlanmalı, sağlık merkezine yönlendirilmelidir.
- » Ticari taksilerde, gün içerisinde araca binen her müşterinin kullanımına yetecek ölçüde alkol bazlı el antiseptiği veya %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalı, müşteri taksie bindiği anda şoför tarafından alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya müşteriye ikram edilmelidir.

13.3. Ticari Taksi Şoförleri İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Ticari taksilere aynı anda üç kişiden fazla müşteri kabul edilmemelidir
- » Ticari taksi şoförleri, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli

ve aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanılmalıdır.

- » Maskeler nemlenmesi durumunda değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, maskeler tekrar lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Temassız ödeme yöntemleri teşvik edilmelidir.

13.4. Ticari Taksilerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Ticari taksilerdeki klima sistemi havalandırması, dışarıdan temiz havanın içeriye alınması şeklinde olmalıdır. Klimanın iç havalandırma sistemi (içerideki havanın tekrar içeriye verilmesi) fonksiyonu önlenmelidir.
- » Ticari takside pencereler uygun olan her fırsatta açılarak taksinin iç havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Ticari taksinin genel iç temizliği gün sonunda ve her vardiya değişiminde su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Aracın iç yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her müşteriden sonra sık temas edilen yüzeyler (kapı kolları, telsiz, cam açma düğmesi, emniyet kemeri tokaları) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol/kolonya ile dezenfekte edilmelidir. Bu temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve sonrasında kuruyana ve koku çıkana kadar havalandırılmalıdır.

14. KENT İÇİ ULAŞIM ARAÇLARI (MİNİBÜSLER, DOLMUŞLAR, HALK OTOBÜSLERİ, BELEDİYE OTOBÜSLERİ VE DİĞERLERİ) İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Minibüsler, dolmuşlar, halk otobüsleri, belediye otobüsleri toplu ulaşım araçları olduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Bu sebeple aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.

14.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Şoförler ilgili meslek odası/birlikleri tarafından COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olan şoförler çalışmamalı, sağlık kurumuna gitmelidir.
- » Şoförler, son duraklarda sıra beklerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Şoförler, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli ve aracın içinde mutlaka maske kullanmalıdır. Yolcularla arasında şeffaf kabin olanlarda şoför maske takmayabilir.
- » Maskeler nemlenmesi durumunda değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, maskeler tekrar lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Bu araçlarda ücret ödemesi sırasında el temasını azaltmak için bir kutu içinde para alışverişi sağlanmalıdır.
- » Şoförler için kapalı dinlenme alanı olan duraklarda, [ticari taksi duraklarında alınması gereken önlemlere](#) uyulmalıdır.

14.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Yolcular beklerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Yolcular araçlara binerken ve inerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Araca binen tüm müşteriler maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır. Maske takmayan yolcular araçlara alınmamalıdır.
- » Araçlara koltuk sayısı kadar müşteri alınabilir, ayakta yolcu alınmamalıdır.

- Karşılıklı dörtlü koltukların iki koltuğu kullanılmalı, yüz yüze gelinmeyecek Şekilde apraz olarak oturulmalıdır. Farklı özelliği veya niteliği olan diğer araçlarda oturma kuralları ve sosyal mesafeye göre düzenleme yapılmalıdır.
- » Araçlarda gün içerisinde araca binen her müşterinin kullanımına yetecek ölçüde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalı, müşteri araca bindiği anda alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya kullanılmalıdır.
 - » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olan müşteriler araçlara alınmamalı, sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
 - » Damlacık oluşturması nedeniyle araç içinde konuşulmamalı ve bağırılmamalıdır.
 - » Araçlarda bir mecburiyet olmadıkça su dahil içecek ve yiyecek kullanılmamalıdır.

14.3. Araçlarda Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Araçlarda klimanın iç hava sirkülasyon düğmesi kapalı olmalıdır.
- » Araçların klima hava filtre bakımı düzenli olarak yaptırılmalıdır.
- » Araçlarda pencereler uygun olan her fırsatta açılarak, minibüs i havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Araçların genel i temizliği gün sonunda su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Aracın i yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her ilk ve son durak arasındaki sefer tamamlandığında sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, kol dayama/kolçaklar, tutacaklar, cam açma düğmeleri, emniyet kemeri tokaları) nce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya en az %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan kullanılabilir. Araç temizlenirken kapılar ve pencereler açık kalmalıdır. Temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve dezenfeksiyon yapıldıktan sonra bir dakika beklenip havalandırılmalıdır.

15. MADENLERDE ALINACAK ÖNLEMLER

Her maden çalışmasının kendine ait coğrafik durum, barınma, yapılan işler gibi nedenlerle farklı özellikleri vardır. COVID-19 kapsamında madenlerde alınacak önlemlerin amacı; vaka görülmesinin önlenmesi, ancak vaka görülürse de salgın gelişmesinin önlenmesidir. Önemle göz önünde bulundurulması gereken bir konu da, çalışanlar arasında halen COVID-19 saptanmamış olsa bile, temas nedeniyle bulaşmış ve belirti göstermeyenler olabileceğidir.

15.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar

- » COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu kişiden kişiye bulaşma şeklindedir. Bu bulaşma virüsü taşıyan kişinin konuşurken, hapşırırken, öksürürken ağız ya da burnundan çıkan damlacıklar yolu ile olur.
- » Öksürük ya da hapşırık ile kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağıza, buruna ya da gözlere değmesi ile de bulaşma mümkün olabilmektedir.
- » Virüsün bulaştığı kimselerde hastalık belirti vermeden de seyredebilir ve bu kişiler hastalığın bulaşmasında önemli rol oynar.
- » Hastalık belirtisi olsun ya da olmasın, virüsü taşıyan kişi kısa sürede başkalarına da bulaştırabilir.
- » Hastalık yüksek tansiyonu, şeker hastalığı, kalp ve kronik akciğer hastalığı olanlarla, kanser tedavisi görenler, immun sistem baskılayıcı ilaç kullananlar, 65 yaş ve üzerindeki kişilerde sıklıkla daha ağır seyretmektedir.

15.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler

- » Kişisel hijyen ve çevre temizliğine sıkı bir şekilde uyulmalıdır.
- » Çalışılan iş yerinde hastalık belirtileri gösteren kişiler saptanmalı ve izole edilmelidir.
- » Hastalık saptanan kişilerle teması olanlar izlenmeli ve yakın temaslılar COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan çalışan saptandığında iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmelidir.
- » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tesbiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.

15.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar

15.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi

- » Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.
- » Başlıca görevleri:
- » İş yerinde alınacak çevre temizlik önlemlerini takip etmek,
- » Zorunlu haller dışında madenlerde görevli olmayan kişilerin çalışma alanlarına alınmasını engellemek,
- » İş yerinde personelin sıklıkla kullandığı görünebilir yerlere, Sağlık Bakanlığınca yayınlanan COVID-19'dan korunmaya yönelik posterlerin asılmasını ve çalışanlara broşürlerin dağıtılmasını sağlamak,
- » Günlük olarak ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı açısından çalışanların takibini yapmak,
- » Ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı gelişen çalışanların kendisine haber vermesini sağlayacak yöntemi (telefon, telsiz, önceden belirlenmiş bir noktaya müracaat vb.) belirlemek amacıyla Çalışma Ortamı d/i maddesinde belirtilen mevcut Acil Durum Planına Acil Durum Planı Algoritmasını ekleyerek yeniden düzenlemek ve mevcut Risk Değerlendirmesini güncellemek,
- » Alt işverenlerin belirlenen kurallara uyduğunu kontrol etmek, ettirmek,
- » COVID-19 vakası şüphesi oluştuğunda iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçmek.

15.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması

- » Servis araçlarının kullanımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:
 - » Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizlik ve hijyeninin sık aralıklarla sağlanması,
 - » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Servis araçlarının taşıma kapasitesinin sosyal mesafe göz önüne alınarak planlanması,

- » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelinmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulmasının sağlanması
- » Şantiye dışında servislere binen çalışanların ateşleri ölçüldükten sonra servislere alınması
- » Servislerin her sefer sonrası dezenfekte edilmesini sağlanması,
- » Servis kullanan çalışanlara tek kullanımlık tıbbi maske sağlanması,
- » Yurt içi seyahatten ve/veya izinden dönüp sahada çalışması zorunlu olan çalışanların mümkünse 14 gün karantinaya alınmasını sağlayacak imkanların oluşturulması ve bu sürenin sonunda belirti göstermeyenlerin (ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyet) işbaşı yapmalarının sağlanması
- » İş yerine giriş ve çıkışlar
 - » Kullanılacak hijyen malzemelerinin konulmasına yönelik düzenlemelerin yapılması,
 - » Bulaş riskini artırabilecek parmak izi okutulması gibi sistemlerin geçici süreyle kullanılmaması, mümkünse temassız sistemlerin kullanılması,
 - » Sosyal mesafe kuralına uygun geçiş işaretlemeleri yapılarak mesafenin korunması, yığılmanın önlenmesi,
 - » Çalışanların iş yerine girişlerinde temassız ateş ölçer veya termal kameralar ile ateşlerinin ölçülmesi ve bunun gün içinde tekrarlanması (37.8 °C üzeri ateşi tespit edilenlerin sahaya girişine izin verilmemesi)
 - » Vardiya içinde ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde maske takarak derhal iş yeri sağlık birimine bilgi verilmesi ve 184 veya 112 aranarak il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi.
 - » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tesbiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.
 - » Ziyaretçilerin sahaya girişlerinin sınırlandırılması ve görüşmelerin uzaktan ve online olarak yapılmasını sağlamak,
 - » Tedarikçi olarak sahaya gelenlerin sağlık risk değerlendirilmesi ve ateş ölçümünü yapılarak kontrollü bir şekilde içeriye alınması, kargo ve benzeri kutuların dezenfekte edilerek içeriye alınması,

- » Mümkün durumlarda vardiyaların bölünerek yoğunluk azaltılması.
- » Müşteri, tedarikçi teması yoğun olan birimlerde çalışanların (güvenlik, vezne vb.) alanlarında maske, siperlik kullanması veya mümkün olan yerlerde ziyaretçi ile güvenlik/resepsiyon görevlileri arasına seperatör düzenlemesi yapılmalıdır.
- » Çalışma ortamı
 - » COVID-19 salgını dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının güncellenmesi,
 - » Yüksek tansiyon, diyabet, kalp ve kronik akciğer hastalığı, kanser tedavisi görenler, immun sistem baskılayıcı ilaç kullananlar ve 65 yaş üstü çalışanlar iş yerinden uzaklaştırılmalı, mümkün ise evden/uzaktan çalışma modeline geçilmelidir,
 - » Sosyal mesafe kuralı gözetilerek çalışma yöntem ve düzenlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu kurala uygun düzenlemelerin yapılması, evden/uzaktan/dönüşümlü çalışması mümkün olan çalışanların bu modele geçmesi,
 - » Ara dinlenmeleri ve yemek molalarını da kapsayacak şekilde çalışma süreleri içinde çalışanların birbirleriyle etkileşimlerinin asgari düzeyde olacak şekilde planlanması,
 - » Çalışma alanında aynı anda bulunan çalışan sayısının asgari oranda tutulması, ofislerde çalışanların 1,5 metre mesafeye olacak şekilde konumlandırılması ve çalışanlar arasında sosyal mesafenin sağlanması için planlama yapılması, mümkün olması halinde dönüşümlü ya da uzaktan çalışma gibi yöntemlerin tercih edilmesi,
 - » Çalışma ortamının uygun ve yeterli düzeyde doğal havalandırma yapılmasının sağlanması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırbazanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliğinin günde en az iki kez sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile yapılması
 - » Ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, fare, ortak telefon, diyafon, mikrofon vb.) dahil olmak üzere kullanılan tüm ekipmanın ve çalışma ortamının hijyeninin sağlanması amacıyla sık aralıklarla %70 alkol içeren solüsyonla silinerek temizlenmesi,

- » Çalışanların ortak kullanılan ekipmanları ile araçlarının kullanım öncesi temizlenmesi konusunda bilgilendirilmesi ve özendirilmesi, ortak kullanılan çay kahve makinası gibi malzemelerin kullanılmaması,
- » Asansörlerin mümkün olduğunca kullanılmaması, zorunlu hallerde kişi sayısının sosyal mesafe kuralına uygun olarak sınırlandırılması, içeride duruş pozisyonunun yüz yüze olmamasının sağlanması, uygun yerlere dezenfektan yerleştirilmesi, asansörlere binerken uygun yerlerde kağıt peçete bulundurulması ve butona basmak için peçetelerin kullanılması,
- » Çalışma ortamında yeterli sayıda elle temas edilmesine gerek duyulmayan çöp kutularının bulundurulması,
- » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması, lavabo, elektrik, sifon vb.. bataryaların mümkünse dokunmatik olması,
- » Hafif araçların günlük dezenfekte edilmesi,
- » Vardiya değişimlerinde iş makinası ve kamyon vb. dezenfekte edilmesi
- » Tuvalet ve lavabolarda yeterli miktarda kişisel hijyen malzemesinin bulundurulması, bu alanların kullanılmasından önce ve sonra kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına dikkat edilmesi ve buraların sıklıkla sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi,
- » Temizlik yapan personel maske ve eldiven kullanmalıdır.
- » Personel tarafından kullanılan maske, eldiven atıkları ayrı ve el değmeden açılan, kapaklı gri renk bir kutuda toplanması ve Çevre Bakanlığının belirlediği şekilde işaretlenerek iş yerinden uzaklaştırılması,
- » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi,
- » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tespiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.
- » Temizlik ve atıkların boşaltılmasından sorumlu personelin kişisel hijyenlerine ve uygun kişisel koruyucu ekipman kullanımlarına özen gösterilmesi,

- » Toplantı ve eğitimlerin salgın bitene kadar ertelenmesi,
- » Yasal yükümlülükler nedeniyle ertelenmesi mümkün olmayan toplantı ve eğitimlerin uzaktan eğitim, telekonferans gibi yöntemlerle gerçekleştirilmesi.
- » Oyun alanı, spor salonu ve Mescit gibi yerlerin geçici süreliğine kapatılması
- » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanları
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarında sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması, bekleme kuyrukları için 1 metrelik güvenlik şeritlerinin yerlere yerleştirilmesi, yemekhanede fiziksel mesafeyi belirleyen uygun işaretlemeler yapılmalı ve çalışanların buna uymaları sağlanmalıdır.
 - » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1,5 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılması, 4 kişilik bir masada tercihen 1 en fazla 2 kişi çapraz bir şekilde oturmalıdır.
 - » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanması, çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmesi,
 - » Yemeğin yemekhane dışında bir yerde yenilmesi durumunda çalışanlar arasında en az 1,5 metre mesafe bulunmasının sağlanması, yemeklerini paylaşımlarının engellenmesi, mümkünse çalışanlara kumanya olarak ve kahvaltılarının piknik kahvaltı şeklinde verilmesi
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması ve el yıkama alanlarının artırılması,
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkân veren düzenlemelerin yapılması ve eğitimlerin verilmesi,
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak, tabak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması,
 - » Yemek ve içeceklerin mümkünse kumanya şeklinde dağıtılması,
 - » Yemekhane görevlilerinin kişisel hijyen kurallarına uygun davranması

- konuyla ilgili eğitimlerin düzenli olarak yemekhane personeline verilmesi ve uygun kişisel koruyucu ekipman (tek kullanımlık tıbbi maske, bone, siperlik eldiven) kullanması,
- » Yemekhane ve dinlenme alanlarının yeterli ve düzenli havalandırılması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması.
- » Yatakhaneler
- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yatakhanelerde yatak ya da ranzaların 1,5-2 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmesi,
 - » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılması,
 - » Yatakhanelerin yeterli ve düzenli şekilde havalandırılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağının sağlanması.
- » Çamaşırhane
- » Çamaşırhanede beyaz çamaşırların 90 derecede, renkli çamaşırların 60 derecede yıkanmaya başlanması,
- » Soyunma odaları, banyolar, lambahane, koltuk ambarı vb. yerler
- » Bu alanların girişine el antiseptiği konulması,
 - » Bu alanlarda sosyal mesafeye uyumun sağlanacağı düzenlemelerin yapılması,
 - » Bu alanların en az her vardiya değişiminde yeterli düzeyde havalandırılması,

- » Bu alanlardaki dolap kolları ve askıların her vardiya değişiminde temizlenmesi,
- » Çalışanların iş elbiseleri ile günlük kıyafetlerinin başkaları ile temas etmeyecek şekilde farklı yerlerde saklanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- » Her vardiya değişiminde baret, kafa lambası, gaz maskesi ve diğer el aletlerinin deterjanlı bez ile temizlenmesi sağlanmalıdır.

15.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler

- » Diğer çalışanlardan ivedilikle ayrılması, tıbbi maske takılması ve iş yeri sağlık birimine başvurularının sağlanması,
- » Sonucu COVID-19 olarak değerlendirilen vakanın temaslılarının Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmesi ve bu süre içinde temaslıların diğer çalışanlarla temas etmemelerinin sağlanması,
- » COVID-19 tanısı konulan çalışanın kullandığı yatakhaneenin 24 saat süreyle boş tutulması ve havalandırılmasının sağlanması, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmesi,
- » COVID-19 tanısı konulan kişinin kaldığı odanın temizliği esnasında geçirimsiz tulum, eldiven, gözlük ve FFP2/3 yarım yüz maskesi kullanılması, solunum yolu sekresyonları veya vücut çıkartıları ile kontamine olması mümkün olan tüm yüzeylerin sulandırılmış 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu veya sağlık bakanlığının tavsiye ettiği diğer kimyasallar ile temizlenmesi, meydana gelen atıkların tıbbi atık kapsamında uzaklaştırılması gerekmektedir.

* Çamaşır suyu ya da klor tableti ile temizlik suyunun hazırlanması:

- » 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu 5 litre suya yarım küçük çay bardağı %5 sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) eklenerek hazırlanır.
- » Temizlikte klor tableti kullanılacaksa ürün etiketindeki önerilere uyulur.

16. ŞANTİYELERDE ALINACAK ÖNLEMLER

Her şantiye çalışmasının kendine ait coğrafik durum, barınma, yapılan işler gibi nedenlerle farklı özellikleri vardır. COVID-19 kapsamında şantiyelerde alınacak önlemlerin amacı, vaka görülmesinin önlenmesi, ancak vaka görülürse de salgın gelişmesinin önlenmesidir. Önemle göz önünde bulundurulması gereken bir konu da çalışanlar arasında halen COVID-19 saptanmamış olsa bile temas nedeniyle bulaşmış ve belirti göstermeyenler olabileceğidir.

16.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar

- » COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu kişiden kişiye bulaşma şeklindedir. Bu bulaşma virüsü taşıyan kişinin konuşurken, hapşırıp öksürürken ağız ya da burnundan çıkan damlacıklar yolu ile olur.
- » Öksürük ya da hapşırık ile kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağıza, buruna ya da gözlere değmesi ile de bulaşma mümkün olabilmektedir.
- » Ana bulaşma yolu olan damlacıkla bulaşmaya karşı alınacak önlemler esastır.
- » Virüsün bulaştığı kimselerde hastalık belirti vermeden de seyredebilir ve bu kişiler hastalığın bulaşmasında çok önemli bir rol oynar.
- » Hastalık belirtisi olsun ya da olmasın virüsü taşıyan kişi kısa sürede başkalarına da bulaştırabilir.
- » Hastalık yüksek tansiyonu, şeker hastalığı, kalp ve kronik akciğer hastalığı olanlarla 65 yaş ve üzerindekilerde sıklıkla daha ağır seyretmektedir.

16.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler

- » Kişisel temizlik ve çevre temizliğine dikkat edilip sıkı bir şekilde uyulmalıdır.
- » Çalışılan iş yerinde hastalık belirtileri gösteren kişiler saptanmalı ve izole edilmelidir.
- » Hastalık saptanan kişilerle teması olanlar izlenmeli ve yakın temaslılar COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan çalışan saptandığında iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmelidir.

16.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar

16.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi

Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan, COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.

Başlıca görevleri:

- » İş yerinde alınacak çevre temizlik ve dezenfeksiyon önlemlerini takip etmek,
- » Zorunlu haller dışında şantiyelerde görevli olmayan kişilerin çalışma alanlarına alınmasını engellemek,
- » İş yerinde personelin sıklıkla kullandığı görünebilir yerlere Sağlık Bakanlığınca yayınlanan COVID-19'dan korunmaya yönelik posterlerin asılmasını ve çalışanlara broşürlerin dağıtılmasını sağlamak,
- » -Günlük ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı olanları belirlemek için çalışanların takibini yapmak,
- » Ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı gelişen çalışanların kendisine haber vermesini sağlayacak yöntemi (telefon, telsiz, önceden belirlenmiş bir noktaya müracaat vb.) belirlemek,
- » COVID-19 vakası şüphesi oluştuğunda iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçmek.

16.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması

- » Servis araçlarının kullanımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:
 - » Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizlik ve hijyeninin sık aralıklarla sağlanması,
 - » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Servis araçlarının taşıma kapasitesinin sosyal mesafe göz önüne alınarak planlanması,
 - » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulmasının sağlanması
- » Yurt içi seyahatten dönen çalışanların sağlık kontrolünden geçirilmeden

işbaşı yapmalarının engellenmesi

- » İş yerine giriş ve çıkışlar
 - » Kullanılacak hijyen malzemelerinin konulmasına yönelik düzenlemelerin yapılması,
 - » Bulaş riskini artırabilecek parmak izi okutulması gibi sistemlerin geçici süreyle kullanılmaması, mümkünse temassız sistemlerin kullanılması,
 - » Sosyal mesafe kuralına uygun geçiş işaretlemeleri yapılarak mesafenin korunması, yığılmanın önlenmesi,
 - » Çalışanların iş yerine girişlerinde temassız ateş ölçer ile ateşlerinin ölçülmesi,
 - » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde diğer çalışanlarla temasını engelleyerek iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi.
- » Çalışma ortamı
 - » COVID-19 salgını dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının güncellenmesi,
 - » Sosyal mesafe kuralı gözetilerek çalışma yöntem ve düzenlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu kurala uygun düzenlemelerin yapılması,
 - » Ara dinlenmeleri ve yemek molalarını da kapsayacak şekilde çalışma süreleri içinde çalışanların birbirleriyle etkileşimlerinin sosyal mesafeyi koruyacak şekilde planlanması ve takip edilmesi,
 - » Çalışma alanında aynı anda bulunan çalışan sayısının asgari oranda tutulması ve çalışanlar arasında sosyal mesafenin sağlanması için planlama yapılması, mümkün olması halinde dönüşümlü ya da uzaktan çalışma gibi yöntemlerin tercih edilmesi,
 - » Çalışma ortamının uygun ve yeterli düzeyde havalandırılmasının sağlanması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliğinin günde en az iki kez sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile yapılması
 - » Ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, fare, ortak telefon, diyafon,

mikrofon vb.) dahil olmak üzere kullanılan tüm ekipmanın ve çalışma ortamının hijyeninin sağlanması amacıyla sık aralıklarla %70 alkol içeren solüsyonla silinerek temizlenmesi,

- » Çalışanların ortak kullanılan ekipmanların kullanım öncesi temizlenmesi konusunda bilgilendirilmesi ve özendirilmesi,
 - » Asansörlerin mümkün olduğunca kullanılmaması, zorunlu hallerde kişi sayısının sosyal mesafe kuralına uygun olarak sınırlandırılması, içeride duruş pozisyonunun yüz yüze olmamasının sağlanması,
 - » Çalışma ortamında yeterli sayıda elle temas edilmesine gerek duyulmayan çöp kutularının bulundurulması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması,
 - » Tuvalet ve lavabolarda yeterli miktarda kişisel hijyen malzemesinin bulundurulması, bu alanların kullanılmasından önce ve sonra kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına dikkat edilmesi ve buraların sıklıkla sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi,
 - » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması,
 - » Temizlik sonrasında maske ve eldivenin çıkartılıp iş yerindeki çöpe atılması ve el hijyeni sağlanması. Yıkanebilir bez maske kullanıldıysa yenisiyle değiştirilmesi. Ellerin en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile ovalanması,
 - » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi,
 - » Temizlik ve atıkların boşaltılmasından sorumlu personelin kişisel hijyenlerine ve uygun kişisel koruyucu ekipman kullanımlarına özen gösterilmesi,
 - » Toplantı ve eğitimlerin salgın bitene kadar ertelenmesi,
 - » Yasal yükümlülükler nedeniyle ertelenmesi mümkün olmayan toplantı ve eğitimlerin uzaktan eğitim, telekonferans gibi yöntemlerle gerçekleştirilmesi.
- » Ofis, Toplantı Odası vb. Her Türlü Kapalı Alan

- » Ofis girişinde el antiseptiği bulundurulması ve içeri giren herkesin antiseptiği kullanması,
- » Ofis alanlarında maske kullanılması
- » Çalışma ve bekleme alanlarının sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmesi
- » Ofis içinde bulunan kişi sayısının mümkün olduğunca düşük tutulması.
- » Klimaların dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılması, fan hızının düşük tutulması. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliğinin zamanında yapılması
- » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanları
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarında sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1,5 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılması,
 - » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanması, çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmesi,
 - » Yemeğin yemekhane dışında bir yerde yenilmesi durumunda çalışanlar arasında en az 1 metre mesafe bulunmasının sağlanması, yemeklerini paylaşmalarının engellenmesi, mümkünse çalışanlara kumanya verilmesi,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması ve el yıkama alanlarının artırılması,
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkân veren düzenlemelerin yapılması,
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak, tabak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması,
 - » Yemek ve içeceklerin mümkünse kumanya şeklinde dağıtılması,
 - » Yemekhane görevlilerinin kişisel hijyen kurallarına uygun davranması ve

- uygun kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, bone, eldiven) kullanması,
- » Yemekhaneve dinlenme alanlarının yeterli ve düzenli havalandırılmasının ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması.
- » Yatakhaneler
- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yatakhanelerde yatak ya da ranzaların 1,5-2 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmesi,
 - » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayak ucu şeklinde konumlandırılması, ranzada alt ve üst yatışlarda bir baş bir ayak ucu şeklinde düzenlenmesi,
 - » Yatakhanelerin yeterli ve düzenli şekilde havalandırılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağının sağlanması.
- » Soyunma Giyinme Alanları
- » Tüm soyunma-giyinme alanlarının günlük olarak dezenfekte edilmesi. Dezenfeksiyon, elle ve vücutla temas eden yüzeylerin dezenfeksiyon ürünü ile iyice silinmesi ile yapılmalıdır.
 - » Her soyunma-giyinme alanında T.C. Sağlık Bakanlığının tavsiye ettiği el antiseptiğinin bulundurulması,
 - » Çalışanların soyunma-giyinme alanlarına mutlaka maske ile girmesi ve maskenin çıkarılmaması,
 - » Soyunma alanlarında kalma süresinin sınırlandırılması,
 - » Soyunma alanları giriş-çıkışlarında sosyal mesafenin korunması için

- önlemler alınması,
- » Soyunma odalarına gidiş ve gelişlerin yoğunluğunu azaltmak için kademeli olarak yapılmasının sağlanması. Soyunma alanının büyüklüğüne göre sosyal mesafe korunacak şekilde kişi sayısının belirlenmesi,
 - » Soyunma odalarında kesinlikle bir şey yenilip, içilmemesi,
 - » Ayakkabıların dolap üstlerine konulmaması,
- » Tuvalet, Lavabo ve Duşlar
- » Pisuvarlarda sosyal mesafeyi korumak için bir dolu, bir boş olacak şekilde bazılarının kullanıma kapatılması,
 - » Tuvaletlerde sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlunun her zaman bulundurulması,
 - » Soyunma odaları, tuvalet ve duşlarda bulunan kapı tutamakları, musluk, tırabzan ve elle temas edilen yüzeyler ile tuvaletlerin her zamankinden daha sık ve ayrıntılı olarak temizlenmesi. Giriş kapılarının kollarının dezenfektan ile çok sık silinmesi. Mümkünse kapıların el değmeden açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmesi,
 - » Yan yana olan lavabolar için sosyal mesafeyi korumak ve teması önlemek için bir dolu, bir boş olacak şekilde bazılarının kullanıma kapatılması veya separatör yaptırılması,
 - » Tuvaletlerde el kurutma makinalarının kullanımının iptal edilmesi. Ortak havlu vb. kullanılmaması,
 - » Lavabolara bilgilendirme afişi asılması,

16.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler

- » Diğer çalışanlardan ivedilikle ayrılması, tıbbi maske takılması ve iş yeri sağlık birimine başvurmalarının sağlanması,
- » Sonucu COVID-19 olarak değerlendirilen vakanın temaslılarının Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmesi ve bu süre içinde temaslıların diğer çalışanlarla temas etmemelerinin sağlanması,
- » COVID-19 tanısı konulan çalışanın kullandığı yatakhaneinin 24 saat süreyle boş tutulması ve havalandırılmasının sağlanması, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmesi,

- » COVID-19 tanısı konulan kişinin kaldığı odanın temizliği esnasında eldiven ve tıbbi maske kullanılması, solunum yolu sekresyonları veya vücut çıkartıları ile kontamine olması mümkün olan tüm yüzeylerin sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi.

* Çamaşır suyu ya da klor tableti ile temizlik suyunun hazırlanması:

- » 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu 5 litre suya yarım küçük çay bardağı sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) eklenerek hazırlanır.
- » Temizlikte klor tableti kullanılacaksa ürün etiketindeki önerilere uyulur.

17. BEYAZ EŞYA VE MOBİLYA MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

17.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yerinde az sayıda personel bulundurulacak şekilde çalışma planı yapılmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

17.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.

Dokunduklarında el antiseptiği ile ellerini kullanmalıdır.

17.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunamadığı durumlarda tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içerirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

17.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- » Teşhirdeki ürünlere mümkün olduğu kadar elle temas edilmemeli, elle temas edilmesi durumunda temas edilen yerler su ve deterjanlı bezle temizlenmelidir. Hassas yüzeylerin dezenfeksiyonu için %70'lik alkol kullanılabilir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan işyerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

18. KOZMETİK VE PARFÜMERİ MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kozmetik ve Parfümeri mağazaları müşteri yoğunluğu ve satışa sunulan ürünlerin bir kısmının test edilerek alınması nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu iş yerleridir. İş yerlerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

18.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Kozmetik ve parfümeri mağazalarında ürünler camekanlı bölümlerde teşhir edilmeli, müşterilerin istedikleri ürünler çalışanlar tarafından kasaya getirilmelidir.
- » Özellikle göz kalemi, rimel, ruj ve allık gibi göz, dudak ve yüze uygulanan kozmetik ve makyaj malzemelerinin test ürünleri denenmemelidir.
- » Parfüm, losyon, oje gibi ürünlerin test edilmesi için mağaza çalışanları yardımcı olmalı, ürünlere müşterilerin dokunması engellenmelidir. Parfümler direkt cilde değil test kağıtlarına uygulanmalıdır.
- » Mağazalarda ürün tanıtımı amaçlı açılacak stantlar önünde sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak zemin işaretlemeleri yapılmalı, promosyon amaçlı cilt bakımı ve makyaj uygulamaları yapılmamalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

18.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

18.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler geliştirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunamadığı durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik

içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

18.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Alışveriş sepetlerinin elle tutulan kısımları su ve deterjanlı bezle sık sık temizlenmelidir. Alışveriş sepetleri gün sonunda deterjanla yıkanmalı veya deterjanlı bezle silinmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma

sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrutusunda yapılmalıdır.

19. AKARYAKIT İSTASYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Akaryakıt istasyonları, motorlu araç yakıtı olarak kullanılan sıvıların depolandığı, satışının yapıldığı ve/veya oto lastiği, akümülatör ve bazı diğer ihtiyaçlarla ilgili satış ve servis hizmetlerinin verildiği, sosyal ve ticari faaliyetlerin yürütüldüğü iş yerleridir.

Akaryakıt istasyonları toplum tarafından sıklıkla kullanıldığından COVID-19'un yayılmasını önlemek için tedbirler alınması gereken alanlardandır. Akaryakıt istasyonlarının görünür yerlerine COVID-19 önlemleriyle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

19.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketi girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin akaryakıt istasyonu marketine tek başlarına girmeleri istenmelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketi dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonu marketinde yer alan ürünler mümkün olduğunda cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonu marketlerinde ambalajsız gıda satışı yapan personel tek kullanımlık eldivenler kullanarak servis yapmalı, her müşteriden sonra

eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.

- » Personel ile müşteri arasında, direkt temas kurmalarının önlenmesi ve damlacık yoluyla bulaşın engellenmesi amacıyla şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

19.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin akaryakıt istasyonu marketinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak akaryakıt istasyonunda alışveriş yapması sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri akaryakıt istasyonundaki markete girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, akaryakıt istasyonu marketinde satışa sunulan paketli olmayan gıda maddelerine seçme amacıyla dokunmamalıdır. Bu ürünleri çalışanlar vermelidir.
- » Müşteriler, akaryakıt istasyonu marketinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin market içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

19.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.

- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonuna dahil açık ve kapalı tüm alanlarda hizmet verme sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar müşteriden para veya fiş alırken teması önlemek için **eldiven kullanmamalıdır**. El antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonlarının market bölümlerinde yayınlanan/yayınlanacak "[COVID-19 Kapsamında Market ve Süpermarketlerde Alınması Gereken Önlemler](#)" de ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonunda Yeme-İçme ve Dinlenme Tesisi bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerle İlgili Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonunda Oto-Yıkama Bölümü bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "[COVID-19 Kapsamında Oto Yıkamalarda Alınması Gereken Önlemler](#)" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonlarında Oto servis, Tamirhane, Lastik Değişim İstasyonu bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Oto servis, Tamirhane ve Lastik Değişim Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonlarında Mescit bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Cami ve Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.

19.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Kapalı alanlar her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) " No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleriyle temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.

19.4.1. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvaletlerde %70 alkollü el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarını kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuvarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenir, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kâğıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » El kurutma fanları kullanıma kapatılmalıdır. Tek kullanımlık kâğıt havlular kullanılmalıdır.

- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve gözlük/siperlik kullanmalıdır.
- » Tuvaletlerde hijyen bilgilendirme ve uyarı afişleri olmalıdır.

20. MARKET VE SÜPERMARKETLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Market ve süpermarketler sundukları hizmet ve müşteri kalabalığı nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanmalıdır. Bunun gerçekleştirilemediği durumlarda bir seferde daha çok gereksinim karşılanarak alışveriş sıklığı azaltılmaya çalışılmalıdır. Market/Süpermarketin girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve Market/Süpermarket içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

20.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Market/Süpermarketlerdeki sorumlu kişi COVID-19 konusunda soru ve endişelere yanıt verecek bilgiye sahip olmalıdır.
- » Çalışanların iş kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Market/Süpermarket girişinde ve içeride müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır.
- » Market/Süpermarkette aralıklı olarak sosyal mesafenin korunması ile ilgili anonslar yapılmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Müşterilerden Market/Süpermarkete tek başlarına girmeleri istenmelidir.
- » Market ve süpermarketlerin dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gerekirse sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde zeminde işaretlemeler yapılmalıdır.
- » İçeride sosyal mesafenin korunmasını sağlamak üzere kalabalık olmasını

- engelleyecek önlemler alınmalıdır. Reyonlarda bölgesel kalabalık oluşması durumunda müşteriler uyarılmalıdır.
- » Ürünlerden uygun olanlar daha önceden farklı miktarlarda paketlenip satışa sunulmalıdır.
 - » Paketli olmayan ürünlere müşterinin dokunmaması sağlanmalıdır. Tek kullanımlık eldivenler kullanılarak müşterilere servis yapılmalı ve her müşteriden sonra eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.
 - » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.
 - » Market/Süpermarketlerdeki oyuncak ve oyun alanları kapatılmalıdır.
 - » Kasa önünde sıra beklerken durulması gereken yerler zeminde sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde işaretlenmelidir.
 - » Kasalar arası mesafe, ödeme sıraları arasındaki sosyal mesafeyi koruyacak şekilde düzenlenmelidir.
 - » Market ve süpermarket giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.

20.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin Market/Süpermarketin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan müşterilerin Market/Süpermarkete girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak Market/Süpermarkete girmesi sağlanmalıdır. Market/Süpermarketler ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri Market/Süpermarkete girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler, Market/Süpermarket içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalı, dokunmaları durumunda el antiseptiği kullanmalıdır.

- » Alışveriş COVID-19 döneminde bir sosyal etkinlik (boş zaman etkinliği) değildir. Müşterilerin Market/Süpermarket içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

20.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler geliştirse, maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Market/Süpermarketlerde çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Alışveriş sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır. İşin özelliğine göre müşteri ile 1 metreden daha yakın temas olasılığı varsa, personelin (kasiyer, manav reyonu çalışanı vb.) tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır.
- » Yüz koruyucu %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Personel, mesainin başlangıcı/bitışı ve gün içinde ellerini su ve sabunla yıkaması konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Market/Süpermarket çalışanlarının eldiven kullanmaları, el temizliğine olanak vermeyip, COVID-19 bulaşması riskini artıracığından, önerilmemektedir. El hijyeni sağlanması için alkol içerikli el antiseptiklerinin ulaşılabilir noktalarda bulundurulması yeterlidir. Ancak et ve et ürünleri,

paketlenmemiş gıda maddeleri ve manav reyonunda çalışan personel eldiven kullanmalıdır. Eldiven gıda dışındaki nesnelere değmemelidir. Gün boyunca her işlemten sonra eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır. Kullanılan eldiven çöp kovası/çöp torbasına atılmalı, yeni bir eldiven takılmalıdır.

20.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Market/Süpermarketler her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » Market/Süpermarketlerin özellikle sık dokunulan yüzeylerinin (kapı kolları, telefon ahizeleri, dolap yüzeyleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon, POS cihazı ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Kasada bulunan ürün bantları günde en az 3 kez tek kullanımlık deterjanlı bez ile silinmelidir.
- » Çalışma tezgâhları, raflar, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Market arabaları ve sepetlerinin elle tutulan kısımları su ve deterjanlı bezle sık sık temizlenmelidir. Market arabaları ve sepetler gün sonunda deterjanla yıkanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp kapaklı çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Market ve Süpermarketlerin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.

- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.

21. OTO YIKAMALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oto yıkamalar toplum tarafından sıklıkla kullanıldığından COVID-19'un yayılmasını önlemek için tedbirler alınması gereken alanlardandır. Oto yıkamaların görünür yerlerine COVID-19 önlemleriyle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

21.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Oto yıkamanın kapalı alanda olması durumunda dış kapıdan içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır; renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Oto yıkama girişinde araç teslim alınmalı ve ödeme amacı dışında bekleme amacıyla ofis alanına müşteri alınmamalıdır.

21.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Oto yıkama girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

21.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Yapılacak araç içi her türlü işlemler dâhil olmak üzere çalışanların tümü iş yerinde iken kurallara uygun maske takmalı, maskeler nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız

ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmeli; araç içinde işlem yapılmadan önce çalışanların el hijyeni sağlanmalıdır. Bunun için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » İşin yürütümü esnasında kullanılan çizme, eldiven gibi malzemeler kişiye özel olmalı ve ortak kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

21.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalı; dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

22. OTO SERVİS, TAMİRHANELER VE LASTİKÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

22.1. Oto Servislerinde (10 ve üzeri çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler

Servis girişinde müşteriye karşılayacak bir personel belirlenerek aracı teslim alması sağlanmalı; iş yeri girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için servis girişi ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

22.1.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışanların arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Servislerde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşteri ağırlama bölümlerinde sosyal mesafeyi gözeterek şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

22.1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Servis girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

22.1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Yapılacak araç içi her türlü işlemler dâhil olmak üzere çalışanların tümü iş yerinde iken kurallara uygun maske takmalı, maskeler nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği

kullanmalıdır.

- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmeli; araç içinde işlem yapılmadan önce çalışanların el hijyeni sağlanmalıdır. Bunun için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

22.1.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Servislerin temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonunu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Servislerde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Servise verilen araçların iç kısımları, müşteriye teslim edilmeden önce dezenfekte edilmelidir.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » Servislerdeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır. Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

22.2. Tamirhanelerde (10'un altında çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler

Tamirhanelerde randevulu çalışma sistemi önerilir. Tamirhanelerin girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar)

asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için tamirhane girişi ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

22.2.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Dış kapıdan içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalı, renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Tamirhane girişinde araç teslim alınmalı ve iş yerinin kapalı alanına müşteri alınmamalıdır.
- » Çalışanların arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Tamirhaneye misafir alınmamalıdır.
- » Tamirhanede sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

22.2.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Tamirhane girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

22.2.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışanların tümü kurallara uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız

ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

22.2.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Tamirhanenin temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Tamirhanelerde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » Tamirhanedeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

23. OTO GALERİ VE OTO KİRALAMA İŞLETMELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oto galeri, oto kiralama işletmeleri kapalı iş yeri özelliğinde olduğundan COVID-19 bulaşma riski açısından önlem alınması gereken yerlerdendir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 bulaşma riski açısından alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

23.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İş yerinde personel ve müşteri arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » İş yerinde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

23.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen COVID-19 ile ilgili kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin gerek iş yerine girmesi gerekse inceleme vs. için araçlara binmeleri esnasında maske takmaları sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir.
- » Müşterilerin iş yerine girdiğinde olduğu gibi inceleme vs. için araçlara binmeden önce de alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

23.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personelde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Personel arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Tüm personel kurallara uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

23.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır. Müşteri tarafından incelenen araçların elle temas edilen noktaları da her incelemeden sonra aynı şekilde dezenfekte edilmelidir.
- » Müşterilerden teslim alınan kiralık araçlar da dezenfekte edilmeli ve tekrar kiralama-dan önce en az bir gün bekletilmelidir.
- » İş yerlerinde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » İş yerlerindeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

24. OFİS VE BÜRO SİSTEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN TÜM İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ofis ve büro sisteminde faaliyet gösteren işletmeler kapalı alanda hizmet sunduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. İş yerinin girişine / görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

24.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » İş yerinde 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve müşteri planlaması yapılmalıdır,
- » İş yerinde personelin birbiriyle ve müşterilerle aralarında sosyal mesafeyi (en az 1 metre, 3-4 adım) koruyacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Müşteriler iş yerine tek başlarına girmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yerine gelen müşterilere su dışında içecek ve yiyecek ikramı yapılmamalıdır.

24.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan müşterilerin iş yerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. İş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalı, dokunmaları durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Ödemelerde kredi kartı kullanılacaksa mümkünse temassız ödeme tercih edilmelidir.
- » Nakit para ödemelerinde el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

24.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » İş yerinde çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışanlar, diğer çalışanlar ve müşteriler ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel, mesainin başlangıcı/bitışı ve gün içinde ellerini su ve sabunla yıkaması konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

24.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerinde her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları,

telefon ahizeleri, dolap yüzeyleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp kapaklı çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Salon tipi klimalar ve vantilatörler kullanılmamalıdır.

25. EMLAKÇILAR VE GAYRİMENKUL DANIŞMANLIK OFİSLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Emlakçılar ve gayrimenkul danışmanlık ofisleri kapalı iş yeri özelliğinde olduğundan COVID-19 bulaşma riski açısından önlem alınması gereken yerlerdendir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 bulaşma riski açısından alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

25.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » İş yerinde 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve müşteri planlaması yapılmalıdır.
- » İş yerinde ve emlak gösterimi sırasında personelle müşteri arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yerine gelen müşterilere su dışında içecek ve yiyecek ikramı yapılmamalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.

25.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması

- yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile kullanılmalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Ödemelerde kredi kartı kullanılacaksa mümkünse temassız ödeme tercih edilmelidir.
 - » Nakit para ödemelerinde el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
 - » Emlakçılar ve gayrimenkul danışmanları araçla müşterileri ev, dükkan göstermeye götürürken "[COVID-19 Kapsamında Ticari Taksiler ve Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler](#)" başlıklı rehberle göre hareket etmelidir.

25.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Kalem kullanmak gerektiğinde çalışanlar ve müşteriler kendilerine ait kalemleri kullanmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp,

el hijyeni sağlanmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

25.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Salon tipi klimalar ve vantilatörler kullanılmamalıdır.
- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (anahtarlar, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.

26. ELEKTRONİK VE TELEKOMÜNİKASYON MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Elektronik ve telekomünikasyon mağazaları müşteri yoğunluğu nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu iş yerleridir. Bu iş yerlerinde iş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

26.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Elle temas edilen teşhir ürünleri (cep telefonu, TV kumandası, oyun konsolu, klavye vb.) her müşteriden/müşteri incelemesinden sonra %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Ürünlerin ambalajı açılmamalı, müşterilerin sadece teşhir ürünlerini incelemelerine izin verilmelidir.
- » Test edilen mikrofonlar (karaoke mikrofonları gibi) mutlaka streç film ile kaplanmalı ve her müşteriden sonra streç film yenilenmelidir. Yenileme işlemi sonrası personel el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasında geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

26.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride

- uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
 - » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
 - » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
 - » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

26.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunamadığı durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz

herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

26.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan iş yerlerinin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.

27. TESİSATÇILARDA (ELEKTRİK, SU, DOĞALGAZ VB.) ALINACAK ÖNLEMLER

Tesisatçılar ısıtma, aydınlatma, doğalgaz, elektrik, su kullanımı vb. gibi ihtiyaçların sağlanmasına yarayan araçların uygun yerlere döşenmesi ya da döşenen bu araçların arıza-değişme gibi durumlarında satış, servis hizmetlerinin verildiği, ticari faaliyetlerin yürütüldüğü iş yerleridir.

Tesisatçıların COVID-19 kapsamında bazı önlemleri alması gerekmektedir. Bu önlemler iş yeri çalışanları ve müşteriler arasında hastalığın bulaşması ve yayılmasını önlemek için önemlidir.

Bu iş yerlerinde iş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

27.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleme koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yerinde çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunmaya giden personel tek kullanımlık eldivenler ve ayakları için galoş kullanarak hizmet sunmalı, her evden sonra eldivenler ve galoşlar çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır. Eldivenle yüzeylere temastan kaçınılmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunmaya giden personel işe başlamadan önce ve işi bitirdikten sonra alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren

- kolonya kullanmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunulan kapalı ortamlarda müşterilerle aynı ortamda bulunulan süre mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
 - » Evlerde/ofislerde hizmet sunarken 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı, vida gibi malzemeler ağza götürülmemelidir.
 - » Ofislerde hizmet sunulan kapalı ortamlar hizmet öncesi, süresince ve sonrasında kapı pencere açılarak havalandırılmalıdır.
 - » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.
 - » İş yerinde satışı yapılan ürünlerin ambalajı açılmamalı, müşterilerin sadece teşhir ürünlerini incelemelerine izin verilmelidir.
 - » Teşhir ürünleri her müşteriden/müşteri incelemesinden sonra %70'lik alkolle temizlenmelidir.

27.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride COVID-19 ile ilgili uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yerinde mecbur kalmadıkça yüzeylere ve malzemelere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yerinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Evlerde hizmet alınan kapalı ortamlar hizmet öncesi, süresince ve sonrasında kapı pencere açılarak havalandırılmalıdır.

27.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri

konusunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan ve COVID-19 veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Açık ve kapalı tüm alanlarda (ev, inşaat alanı, iş yeri gibi) hizmet sunumu sırasında müşteri ile sosyal mesafenin (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmasına dikkat edilmelidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar müşteriden para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. El antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personellerin işini yaparken kullandığı araç gereçlerin (alet takımı, aletler, kişisel koruyucular baret vb) her kullanımdan sonra %70'lik alkolle dezenfekte edilmelidir.

27.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Kapalı alanlar her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir.
- » İş yerinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit

Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Salon tipi klima ve vantilatör kullanılmamalıdır.
- » İş yerinin sahip olduğu fiziki ortamda müşteri yoğunluğu ve müşteriler arası mesafenin korunmasını sağlamak için koltuklar, sandalyeler ve oturaklar arası en az 1 metre mesafe olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

28. PERSONEL SERVİS ARAÇLARIYLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Servisler toplu ulaşım araçları olduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Servis şoförleri işveren tarafından COVID -19 hakkında bilgilendirilmelidir. Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.

Aşağıdaki önlemler alınmalıdır;

28.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Servis şoförleri, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli ve aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanmalıdır.
- » Maskeler nemlendiğinde değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, yeni maske yine lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Mümkünse servisin şoför koltuğu yolculardan uygun malzeme ile ayrılmalıdır.

28.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Yolcular servise binerken ve inerken sosyal mesafe (>1 metre) kuralına uygun davranmalıdır. Sosyal mesafe kuralının bozulmaması için önlemler alınmalıdır.
- » Yolcular, servise binmeden el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olanların tıbbi maske takması sağlanmalı, servise alınmamalı ve işveren bilgilendirilerek sağlık merkezine yönlendirilmelidir.
- » Servise binen tüm yolcular maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır.
- » Servisi kullanan personel evlerden alınma sırasına göre en arka sıradan başlamak üzere öne doğru sağ ve sol sıralarda cam kenarlarına oturmalıdır. Cam kenarları dolduktan sonra binen personeller arkadan öne doğru çapraz şekilde koridorlara oturtulmalıdır. Çapraz şekilde oturma düzeni

de bittikten sonra binen personel arkadan öne olmak üzere boş koltuklara alınır.

- » Koltuklara numara verilmeli, yukarıda ifade edilen düzene göre evden alınma sırasına göre her personelin hangi koltuğu kullanacağı sabit hale getirilmelidir.
- » Koltuk numarasına göre oturma listesi oluşturulmalı, liste serviste görünür şekilde asılmalı ve her personel işe gidiş ve dönüşlerde her gün kendine ayrılmış sabit koltukta seyahat etmelidir.
- » Damlacık oluşturması nedeniyle servis içinde konuşulmamalı ve bağırılmamalıdır.
- » Serviste bir mecburiyet olmadıkça su dahil içecek ve yiyecek kullanılmamalıdır.

28.3. Servislerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Klimanın iç hava sirkülasyon düğmesi kapalı olmalıdır.
- » Servis araçlarının klima hava filtre bakımı düzenli olarak yapılmalıdır.
- » Servislerde pencereler uygun olan her fırsatta açılarak servisin iç havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Servisin genel iç temizliği gün sonunda su ve deterjan ile yapılmalıdır. Servisin temizliği yapılırken eldiven takılmalı, temizlik süresince eller yüze temas etmemeli ve temizlik bitiminde eldivenler kapaklı çöp kutularına ya da çöp torbalarına atılmalıdır.
- » Aracın iç yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her servis turu tamamlandıktan sonra sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, kol dayama/kolçaklar, tutacaklar, cam açma düğmeleri, emniyet kemeri tokaları) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı ruhsatlı dezenfektanlar da kullanılabilir. Temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve sonrasında bir dakika beklenip havalandırılmalıdır.

29. RESTORAN, LOKANTA, KAFE PASTANE, BÖREKÇİ, TATLICI VE İÇERİSİNDE YEME-İÇME HİZMETİ SUNAN İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Bilindiği üzere, Dünya Sağlık Örgütü tarafından "Pandemi" kapsamına alınan Yeni Koronavirüs (COVID-19) salgınının yayılmasının önlenmesine yönelik tedbirler kapsamında, kontrolü normalleşme süreci aşamasına geçilmiş bulunmaktadır.

Bu kapsamda, yeme-içme sektöründeki işletmelerin faaliyetlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla, halen faal olan veya faaliyete geçecek olan yeme-içme tesisleri ve bünyesinde yeme-içme bulunduran tesislerde, aşağıda belirtilen önlemlerin alınması ve sürekliliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bu tedbirler restoran, lokanta, kafeler ile içinde yeme-içme hizmet alanı bulunan dinlenme tesisleri, kitapçılar, büfe ve kantinler ile diğer işletmelerin restoran-kafe bölümleri dahil yeme-içme sektöründeki işletmeler için geçerlidir.

29.1. Genel İlkeler ve Bildirimi

- » İşletmelerinin faaliyetleri sırasında, ilgili kamu kurum veya kuruluşları tarafından ilan edilmiş olan tedbirlere tam olarak uyulmalıdır.
- » İşletme genelinde COVID-19 ve hijyen kurallarını/uygulamalarını kapsayan bir protokol hazırlanmalı, protokol düzenli aralıklarla değerlendirilmeli, uygulamada karşılaşılan sorunlar, getirilen çözümler ve kamu kurum veya kuruluşlarınca uygulamaya konulan tedbirler dikkate alınarak güncellenmelidir.
- » Protokol kapsamında, hastalık belirtileri gösteren müşteriye personelin yaklaşımı ve uygulanacak işlemler de tanımlanmalıdır. Bunlar T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı COVID-19 rehberinin ilgili bölümünde açıklanmıştır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-rehberi>
- » Tesis işletmecileri, tesisin tamamında sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, tesisin misafir kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda misafir kabul edilmeli ve kapasite bilgisi tesisin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır. Ayrıca, tesis giriş holünde veya dış cephesinde ve misafir ile personelin kolayca görebileceği genel kullanım alanlarında, tesiste uygulanan ve uyulması gereken COVID-19 tedbirleri ve kurallarının yer aldığı panolar düzenlenmelidir.

- » COVID-19 tedbirlerine yönelik mutfak temizliği ve gıda güvenliği protokolü, haşere ve zararlılarla mücadele protokolü hazırlanmalıdır. Sorumlu personelce protokole uyulması sağlanmalıdır.

29.2. Misafir Kabulü

- » Valeler tarafından eldiven kullanılmamalıdır, her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra eller alkol bazlı el dezenfektanı ile temizlenmelidir.
- » Valeler araçlara maskesiz binmemelidir.
- » Misafirlere tesise girişte termal kamera veya temassız ateş ölçümü uygulanmalıdır. 38 °C'den yüksek ateş ölçümlerinde, misafir işletmeye alınmayarak, tıbbi maske ile sağlık kuruluşuna başvurması sağlanır.
- » Tesis girişlerinde el antiseptiği bulundurulur ve misafirlerin ellerini antiseptikle temizlemelerinden sonra girişleri sağlanır.
- » Maskesiz müşteri içeri alınmaz. Misafirin yanında yoksa verilmek üzere maske bulundurulmalıdır, misafirlerin yeme-içme faaliyeti dışında ve masadan her kalktıklarında maske takması sağlanır.
- » Asansörlerin içine 1'er metre ara ile sosyal mesafe yer işaretleri yapılarak, toplam kapasitesinin üçte birini geçmemek kaydıyla kapasitesi belirlenmeli ve yazılı/görsel bilgilendirme yapılmalıdır.

29.3. Yemek Salonu ve Genel Kullanım Alanları

- » Yemek salonları, giriş alanı ve holü, ilave salonlar gibi genel alan kullanımları ve açık alanlar dahil tesisin tamamı sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenmelidir. Tesisin içinde veya dışarısında sıra oluşabilecek her yerde (lavabo önleri, varsa sigara içme alanları vb.) 1,5 metre ara ile sosyal mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır.
- » Sosyal mesafe ve oturma düzeni kuralları, aynı aileden (anne veya baba ile birlikte çocuklar) olan misafirler arasında uygulanmaz.
- » Yemek servisi verilen masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunacak şekilde yapılmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmaz ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmaz.

- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanmalı veya karşılıklı oturma mesafesinin artırılması amacıyla iki masa birleştirilerek kullanılmalıdır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Yan yana tek kişilik oturma düzeni olan bar masası şeklindeki masalarda sandalyeler arası mesafe 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir. Personel ile müşterilerin doğrudan yüz yüze kaldığı bar masaları mümkünse kullanılmamalıdır. Kullanılmaları halinde personel ile müşteri arasındaki mesafe en az 1 metre olmalı, bu bölümde çalışan personeller tıbbi maske ve yüz koruyucu siperlik takmalıdır. Maskeler nemlendikçe değiştirilmeli ve siperlik belirli aralıklarla uygun ürünle silinerek dezenfekte edilmelidir.
- » Her masada el antiseptiği veya kolonya bulundurulmalıdır.
- » Servis personeli, servis esnasında mesafe kurallarını korumaya ve temastan kaçınmaya özen gösterir.
- » Açık büfe uygulaması yapılması halinde açık büfenin misafir tarafına misafir erişimini engelleyecek şekilde pleksiglas veya benzeri bariyer yapılmalı, servis ise mutfak personeli tarafından sunulmalıdır.
- » Çay/kahve makinesi, su sebilleri, içecek makinesi gibi araçların kaldırılması veya misafire servis elemanı aracılığıyla servis yapılmalıdır.
- » Yemek masaları ve sandalyeler, servis malzemeleri, şeker, tuz, baharat, peçete, menü gibi malzemelerin her misafir kullanımından sonra silinerek uygun şekilde temizliği ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Mümkünse tek kullanımlık şeker, tuz, baharat, peçete kullanılmalıdır.
- » Mümkün olduğunca, temassız ödeme alınmalı, temaslı post cihazı kullanılması halinde, her kullanımdan sonra cihazın %70'lik alkol ile silinerek temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Genel kullanım alanlarının ve genel müşteri tuvaletlerinin girişlerinde, geniş salonların farklı yerlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Genel tuvaletlerin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmelidir. Düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tesis içerisinde çocuklara ayrılmış oyun odaları hizmete açılmaz. İşletmelerin açık alanlarındaki oyun grupları sık aralıkla dezenfektan ile silinmek şartıyla hizmete açılabilir. Bu alanlarda oyun havuzu topları gibi sürekli silinmesi

mümkün olmayan küçük materyaller bulundurulmaz

29.4. Personel

- » Personelin düzenli sağlık kontrolü yapılmalı, birlikte yaşadığı kişilerin COVID-19 açısından izlenebilmesi için personelden periyodik bilgi alınmalıdır.
- » Tüm personele COVID-19 salgını ve hijyen konusunda bilgi/eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
- » Personel girişinde termal kamera veya temassız ateş ölçümü yapılmalı ve el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Personele, çalışma yerine, misafirler ve ortam ile temasına uygun kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, yüz koruyucu gibi) ile el antiseptiği sağlanır ve kullanımı izlenir. Bütün personel ağız ve burnu kapatacak şekilde **tıbbi maske** kullanmak zorundadır. Maskeler gün içinde nemlendikçe mutlaka değiştirilmelidir.
- » Personel kıyafetlerinin günlük temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.
- » Aynı vardiyada mümkün olduğunca aynı personelin çalıştırılmasına özen gösterilmelidir.
- » Personelin soyunma-duş-tuvalet ve ortak yemek yeme, dinlenme alanları sosyal mesafe koşullarına uygun olarak düzenlenmeli, bu konuda gerekirse yer işaretleri, şerit, bariyer gibi düzenlemeler yapılmalıdır, bu alanların temizliği ve kurallara uygun şekilde dezenfeksiyonu düzenli olarak sağlanmalıdır.
- » Mal tedariki veya başka sebeplerle (tamir, bakım vb.) tesise geçici olarak kabul edilen kişilerin temasının asgari düzeyde tutulmasına yönelik kurallar belirlenerek uygulanması izlenmelidir. Ayrıca, bu kişilerin sosyal mesafe kuralı korunarak ve koruyucu donanım kullanarak işlemlerini yapmaları sağlanmalıdır.
- » Personelde hastalık belirtileri tespiti halinde tıbbi maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurusu sağlanmalıdır.

29.5. Mutfak, Pişirme ve Servis Alanları

- » Gıda güvenliği ve mutfak hijyeni uygulamalarının ilgili mevzuat ve yönetmeliklere uygun yapılması sağlanmalıdır.
- » Gıda üretim alanına ham madde ve ürün sevklerinde ve mutfak alanında

hijyen bariyerleri, sterilizasyon cihazları el ve vücut hijyeni için gerekli alet ve ekipman bulundurulmalıdır. Mutfak ve pişirme alanlarına görevli olmayan personel girememelidir.

- » Bütün gıdalar kapalı dolaplarda veya üzeri kapalı şekilde saklanmalıdır.
- » Çapraz bulaşmayı önlemek için, işlem görmemiş gıda maddeleri ile hazırlanmış gıdalar mutfakta birbirlerinden ayrı yerlerde muhafaza edilmelidir. Ayrıca, hiçbir gıda maddesi zeminle temas ettirilmemelidir.
- » Mutfak ve ilişkili alanların, mutfakta kullanılan her türlü donanım ve ekipmanın, tezgâh ve saklama alanlarının temizlik ve hijyeni düzenli olarak sağlanmalıdır. Elle sık temas eden yüzeyler 1/100'lük çamaşır suyu ile düzenli olarak silinmelidir.
- » Servis malzemeleri (tabak, çatal, kaşık, bıçak, bardak gibi) bulaşık makinasında yıkanmalıdır. Mutfak personeli çalışma esnasında iş kıyafeti ve kişisel koruyucu ekipman kullanılmalı, ellerini düzenli olarak yıkamalıdır.
- » Mutfakta, personelin uyması gereken kurallar ve iyi hijyen uygulamaları ile ilgili görsel/yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

29.6. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkan yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık silinmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuvarlar 1/10'lük, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmeli ve temizlik saatleri görünür şekilde asılmalıdır. Devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » Temizlik yapan personel kişisel koruyucu ekipman (eldiven ve maske) kullanılmalı, işlem sonrası kullanılan iş yeri çöpüne atılır, su ve sabunla en az 20 saniye el temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlerde el kurutma fanları kapatılarak kullanım dışı bırakılmalı, tek kullanımlık kağıt havlular kullanılmalıdır.

29.7. Genel Temizlik ve Bakım

- » Tüm alanların temizliği, yüzeyin niteliğine göre standartlara uygun ürün

kullanılarak, uygun sıklıkta yapılmalı, bu uygulamaların izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.

- » Tesisin tamamında kapı kolları, tırabzanlar, asansör düğmeleri, elektrik düğmeleri, post cihazı, televizyon kumandası, telefon, bilgisayar klavyesi, menü, masa üstleri, tuzluk/biberlik gibi el temasının yoğun olduğu yüzeyler sık sık su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu ile dezenfeksiyonu sağlanmalı, klor bileşiklerinin zarar verdiği post cihazı, telefon, bilgisayar klavyesi gibi yüzeylerde ise %70'lik alkol bazlı ürünler kullanılarak, izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.
- » Havalandırma ve klima sisteminin, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi gibi araç, gereç, malzeme ve donanımın periyodik bakımları ve gerekli olanların sterilizasyonu sağlanmalıdır.
- » Klima ve havalandırma sistemlerinin filtreleri periyodik olarak zamanında değiştirilir. Klimalar %100 dışarıdan temiz hava alacak şekilde çalıştırılır. Vantilatörler ise kullanılmaz. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan tesislerin havalandırması temiz hava dolaşımını sağlayacak şekilde düzenlenir ve sık sık doğal havalandırma yapılır.
- » Klima kullanımı konusunda T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/ yayınlayacağı "Toplumda Klimaların Kullanımı" rehberine uyulmalıdır.
- » Tesisteki kapalı mahallerin tamamının sıklıkla kapı ve pencereleri açılarak doğal havalandırması sağlanmalıdır.

29.8. İşletme Araçları

- » Araçlarda el antiseptiği veya kolonya bulundurulur.
- » İşletme araçlarına el antiseptiği ile ellerin temizliği sağlanarak binilir ve araç içinde sürekli maske takılır. Mümkünse araçların her zaman aynı personel tarafından kullanımı sağlanır.
- » Aracın el teması yoğun yüzeyleri (kapı kolları, cam kumandaları, direksiyon, vites, radyo vb.) her kullanımdan sonra %70 alkol içeren ürünle dezenfeksiyonu sağlanır.
- » Bu tedbirler sürece bağlı olarak zaman içerisinde güncellenecektir.

30. SPOR SALONLARI VE SPOR MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bu nedenle hem spor salonu çalışanı hem de müşteri, COVID-19 kapsamında sağlığını korumak için aşağıdaki kurallara uymalıdır. Spor salonlarının girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve spor salonunun içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Spor salonlarının girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

30.1. Spor Salonlarında Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Spor salonundaki kişi sayısı spor yapılacak alanda her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » Spor salonlarında çalışma koşulları nedeniyle müşterilerin birbiri ve çalışanlarla yakın teması söz konusudur. Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Bu nedenle sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
- » Spor salonundaki koşu bandı/bisiklet vb. ekipman aralarında en az 2 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Müşteriler randevu ile kabul edilmelidir. İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelliyici konulmalıdır. Bu kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Müşterilerin giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir (Seans ile çalışılıyorsa, hangi seansta kimlerin geldiği ve çalıştığı kaydedilmelidir).
- » Spor Salonlarının giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Spor salonları üyeleri ile sözleşmelerine COVID-19 politikaları ve rezervasyon prosedürleri ile ilgili açıklama eklemelidir.
- » Kronik hastalığı olanlar, 65 yaş üstündekiler ile huzurevi, cezaevi, bakım merkezi çalışanları çalıştıkları ortamda bulaştırma riski olduğundan spor salonlarına gitmemeleri önerilir.
- » Takım oyunlarının ve yakın temas gerektiren (boks, güreş gibi) sporların

- yapılmaması uygundur. Bu sporlardan temassız antrenman yapabilenler bireysel olarak ve 2 metre mesafe şartı ile antrenman yapabilir. Temas gerektirmeyen sporlar kişiler arası sosyal mesafe (en az 2 metre) korunarak yapılabilir.
- » Spor salonuna maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. Spor salonunda da maske takmaya devam etmelidirler. N95/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
 - » Yüksek efor gerektiren sporlar yapılırken nefes almayı zorlaştırabileceği için maske takılmayabilir. Maskenin takılmadığı spor faaliyetlerinde olası temas sırasında kullanılma üzere kişinin yanında maske bulundurulmalıdır.
 - » Kafe tarzı yeme içme bölümleri T.C. Sağlık Bakanlığının Restoran, Lokanta, Kafe çalışma rehberine göre hizmet verebilir.
 - » Müşterilerin kullandığı egzersiz araçlarının yanlarına Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan özelliği olan mendiller konulmalıdır.
 - » Spor salonuna misafir alınmamalıdır.
 - » Egzersiz aralarındaki dinlenme molaları dışında spor salonlarında müşterilerin beklemesine izin verilmemelidir.
 - » Spor salonunda su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
 - » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
 - » Her müşteri için tek kullanımlık malzeme kullanılmalıdır, tek kullanımlık malzeme sağlanamadığı durumlarda her kullanım sonrasında tekstil malzemeleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
 - » Mümkünse koşu bandı ve ağırlık çalışılan alanlar ayrılmalıdır.
 - » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Ağırlık istasyonlarının birden fazla kişinin set aralarını paylaşarak aynı anda kullanımına izin verilmemelidir. Bir kişinin istasyonla işi tamamen bittikten sonra diğer müşteri kullanılmalı, her müşteri sonrası cihazın el ve vücutla temas eden noktaları silinerek dezenfekte edilmelidir.
 - » Sabit veya hareketli bütün alet ve cihazların elle ve vücut la temas edilen noktaları her misafir kullanımı sonrası mutlaka silinerek dezenfekte edilecektir. Kullanımdan sonra cihazların silinmesi ile ilgili uyarı afişleri spor salonu içinde farklı noktalara asılacaktır. Bu konuda sesli ananslar yapılacaktır.

30.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Spor salonlarına girişte ateş ölçümü yapılmalı, ateşi 38 °C'den yüksek olanlar spor salonlarına alınmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya teması spor salonlarına alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Müşteriler randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » Tesis içinde her alanda diğer kişilerle 2 metre mesafeye uyulmalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Spor salonuna giderken kişisel havlu ve mat vb. malzemeler götürülmelidir. Havluların işletme tarafından karşılanması halinde poşetli veya görevli personel tarafından verilmesi, mat türü malzemenin de her kullanıcıdan sonra dezenfeksiyonunun sağlanması gerekmektedir.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Spor salonuna girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. N95/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
- » Yüz bölgesinin aletlere ve zemine değme olasılığı olan hareketler yapılmamalıdır.
- » Spor salonuna girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Spor salonu içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Spor sırasında eller yüze değdirilmemelidir. Kişisel havlu kullanılmalıdır.
- » Yiyecek ve içecek talebinde bulunulmamalıdır.

30.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar

içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » Çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun tıbbi maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel, dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Bu alanlarda yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

30.4. Spor Salonlarının Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Spor salonlarında her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir. Çalışma saatinin ortasında bir saat müşteri alınmamalı ve genel temizlik yapılmalıdır.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Spor salonlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, spor aletlerinin el ve vücudun sık değdiği bölümleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Koşu bantları, bisikletler, ağırlık aletleri vb. düzenli olarak temizlenmeli,

%70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu aletlerin sık dokunulan yüzeyleri her müşteriden sonra temizlenmelidir.

- » T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Duş ve soyunma kabinlerinin temizliği her müşteri kullanımından sonra tekrar yapılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp spor salonundaki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan spor salonlarının havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klima ve vantilatörler kullanılmamalıdır.
- » Spor salonları sık sık havalandırılmalıdır.

31. KAHVE / KIRAATHANELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kahve/kıraathaneler müşterilerin sosyalleşmek amacı ile bir araya gelmeleri ve kalabalık olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteriler ve çalışanlar sosyal mesafe kurallarına uymalı, kişisel hijyene dikkat etmeli ve maske kullanma kurallarına uymalıdır. Kahve/kıraathane girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kahve/kıraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Kahve/kıraathanelerin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

31.1. Kahve/Kıraathaneler ile İlgili Alınması Gereken Genel Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır. Bu kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Kahve/kıraathanelerin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelere maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. İçerde maske takmaya devam etmelidirler.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
- » Bulaşma riski yüksek olduğundan okey, briç, iskambil, tavla vb. oyunlar onanmamalıdır.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.

- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında %70'lik alkolle silinmeli, masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
- » Servis personeli, servis esnasında mesafeyi korumalı ve temastan kaçınmalıdır.
- » Kişiler içeceklerini çay ocağından kendileri almamalıdır.
- » Çay/kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelerde mutfak, çay ocağı ve servis alanları COVID-19 kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan kafe ve restoranlar için hazırlanan kurallara göre düzenlenmelidir.
- » Kahve/kıraathanelerin işletmecileri sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, kahve/kıraathanelerin müşteri kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda müşteri kabul edilmeli ve kapasite bilgisi kahve/kıraathanenin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır.

31.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı Kahve/Kıraathaneye alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Çalışanlar ve müşteriler arasındaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Kahve/kıraathaneye girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçerde maske çıkarılmamalıdır.
- » Kahve/kıraathaneye girerken el antiseptiği kullanılmalıdır.

31.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için kahve/kıraathanelerde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

31.4. Kahve/Kıraathanelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Kahve/kıraathanelerde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.

- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kahve/kıraathanelerin havalandırması temiz havasirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klima ve vantilatörler kullanılmamalıdır.
- » Kahve/kıraathaneler sık sık havalandırılmalıdır.

32. KARAYOLU TAŞIMACILIĞI, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI, DENİZYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde COVID-19 salgınının kontrolünde yeni normal dönem kapsamında karayolu, demiryolu, deniz ve havayolu yolcu taşımacılığı ile ilgili alınması gereken önlemler şöyledir:

32.1. Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve aracı kullananlar ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Terminaller ve araçlarda COVID-19 ile ilgili önlemlere ait anonslar yapılmalıdır.
- » Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır. Personeller ile kaygıları, korkuları ve duyguları hakkında konuşulmalı ve personeller rahatlatılmalıdır.
- » Bilet satış ofislerinde, yazıhanelerde, yönetimde çalışan personellerle eğer mümkünse yüz yüze toplantılar veya etkinlikler sınırlandırılmalı yerlerine telekonferanslar veya çevirim içi etkinlikler konulmalı, yüz yüze toplantılar veya etkinlikler yapılacaksa da daha az sayıda kişinin katılımı sağlanmalıdır.
- » Terminaller, metro istasyonları, limanlar vb alanlardaki kafe ve restoranlarda T.C. Sağlık Bakanlığının "COVID-19 kapsamında kafe ve restoranlarda alınacak önlemler" rehberinde bulunan kurallara uyulmalıdır.
- » Bu araçlara binmeden görünür bir yere asılmış olan, içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri ile COVID-19 teması olan ve COVID-19 tanısı alan personel ve yolcuların binmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Araçlara biniş, iniş ve yolculuk süresince maske kullanımı sağlanmalıdır.
- » Yolculuk süresince ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri gelişen çalışanlar diğer personelden ve varsa yolculardan ayrı bir bölümde izolasyona alınmalı ve tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 şikayetleri olan, tanısı ve tedavisi tamamlanan veya teması olan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre

yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)

- » Seyahatten dönüşte COVID-19 belirtileri açısından kendilerini takip etmeli ve bu süreçte herhangi bir belirti çıktığında Sağlık Bakanlığı Rehberleri takip edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)

32.2. Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması ile İlgili Önlemler

- » Tüm araçlarda şüpheli COVID-19 vakaları için koltuk ayrılmalıdır. Örn. Uzun mesafeye gidecek yolcu otobüslerinde en arka sıra, trenlerde orta vagona arka iki sıra (veya kapalı olan yemek vagonları bu amaçla kullanılabilir) vb.
- » Bu araçlarda her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir. Araçların temizliği yolcu kullanımlarından sonra, diğer yolculara hizmet vermeden önce, sefer aralarında uygun şekilde yapılmalıdır.
- » Temizlikte özellikle sık dokunulan yüzeylerin (merdiven tırabzanları, korkuluk, kapı kolları, masa yüzeyleri, tutunma yerleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir.
- » Ulaşım araçları için üretici firmanın önerdiği deterjan ve dezenfektanlar var ise bunlar da temizlikte kullanılabilir.
- » Eğer özel bir öneri yok ise bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya 1/2 çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » T.C. Sağlık Bakanlığı onaylı dezenfektanlar kullanılabilir
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı dijital aletler, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Mola yerleri, istasyonlar, dinlenme tesisleri vb. yerlerdeki tuvaletlere ve

araçta bulunan tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır. Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Tuvalet ve lavabo girişlerinde el antiseptiği bulunmalıdır. Kapı kolları ile temas etmeden önce ve sonra el antiseptiği kullanılmalıdır. Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- » Kusma, kanama vb. gibi durumlar nedeniyle yüzeylerin kan ya da vücut sıvısı ile kontaminasyonu durumunda eldiven takılarak kâğıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu dökülerek 5 dakika beklenmelidir. Daha sonra kirlenen yüzey paspaslanmalıdır. Kullanılan eldiven, kâğıt havlu veya bezler çift poşetlenerek atık kutusuna atılmalıdır. Çamaşır suyundan etkilenebilecek yüzeylerde eldiven takılarak kâğıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra %70'lik alkol dökülüp en az 1 dakika kuruması beklendikten sonra rutin temizlik yapılmalıdır.
- » Mümkünse seyahat sürecinde de araçta pencereler açılarak havalandırılmalıdır.
- » Dış ortamdan temiz hava alan havalandırma sistemleri kullanılmalı, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Araç içi sık sık havalandırılmalıdır.
- » Araçlar yolcu kullanımlarından sonra diğer yolculara hizmet verilmeden önce sefer aralarında uygun bir şekilde temiz hava ile havalandırılmalıdır.
- » Ayrıca şehirler arası otobüs, tren vb. yolculuklarda daha sık mola verilerek otobüsün 15 dakika havalandırılması sağlanabilir.
- » Otobüslerde yedek şoförlerin uyuma alanının havalandırması her şoför değişimi öncesi 15 dakika temiz hava akımı sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Bu alan su ve sabun/deterjanla temizlenmeli ve havalandırıldıktan sonra kullanılmalıdır. Burada kullanılan malzeme kişiye özel olmalıdır.
- » Bilet satışı veya ulaşım kartı bakiye yüklemesi için mümkünse mobil uygulamalar veya kredi kartları kullanılmalıdır. Yolcular ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.

32.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 temaslı takibinin yapılabilmesi için çalışanların çalışma düzenleri kaydedilmelidir.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak

- için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışanlar (yardımcı personel, muavin vb.) kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Eldiven kullanımı yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için kullanılmamalıdır.
 - » Makinist, şoför, kaptan gibi aracı kullanan çalışanlar araca biniş ve inişlerinde maske takmalıdır. Seyahat sürecinde araçta oturdukları alan yolculardan ayrı ise maske takmayabilirler. Araç sürücüleri, trenlerde makinist odası, otobüslerde şoför mahallini yolculardan ayıran şeffaf bir ayırım/bariyer (görüntüyü etkilemeyen, kaza durumunda kişiye zarar vermeyen malzemedir, acil bir durumda diğer personelin şoförle irtibatını sağlayacak fermuarlı, naylon vb. benzeri bir malzeme) vb. olursa bulaşma riski olmayacağından maske takmayabilirler.
 - » Çalışanlar araca bindiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
 - » Çalışanlar dinlenme zamanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

32.4. Yolculara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 temaslı takibinin yapılabilmesi için şehirler arası seyahatlerde yolcuların isimleri, iletişim bilgileri kaydedilmelidir.
- » Terminallerde, metro istasyonlarında, peronlarda vb yolcular, aralarında sosyal mesafe kurallarına dikkat ederek (en az 1 metre aralıklarla) düzenli sıra oluşturmalıdır. Kalabalık oluşturmamaya özen gösterilmelidir.
- » Yolcular, araca sıra ile sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyararak binmelidir ve araç içerisinde sosyal mesafe kurallarına uymaya özen göstermelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan araca alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği

kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Yolcular seyahat boyunca kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Yolcular araca bindiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Oturma düzeni genel olarak kişiler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yapılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır. Tekli koltuk ve koridordan sonra ikili koltuk olan araçlarda tekli koltuğa bir kişi, ikili koltuğa pencere kenarına bir kişi oturması sağlanarak sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Eşler ve 20 yaş altı aynı soyadını taşıyan çocuklar yan yana seyahat edebilirler. Bir aile için satışı yapılmış yan yana oturan koltukların ön ve arka sırasındaki koltuklarda, cam kenarına tekli oturma sağlanacak şekilde bilet satışı yapılır.
- » 4 kişilik kompartmanlarda ve pullman bölümlerinde anne, baba ve çocuklardan oluşan ailenin bir arada oturmasına müsaade edilir. Aynı hanede yaşayan erişkin kişiler ise sosyal mesafe korunarak 2 kişi olacak şekilde yolculuk edebilir. Diğer durumlarda kompartmanlarda tek kişi yolculuk etmelidir.
- » Bakıma ihtiyacı olan kişilerin ve çocukların aileleri ile seyahati sırasında sosyal mesafe şartı aranmamalıdır.
- » Yolcuların çalışanlarla temasının minimum olmasına özen gösterilmelidir.
- » Kısa süreli (2 saat) seyahatlerde su dışında bir şey yeme içme yapılmamalıdır.
- » Trenlerde yemek vagonu kapalı olmalıdır.
- » Uzun seyahatlerde (2 saatin üzerinde) ambalajlı kumanya şeklinde yiyecek içecek servisi yapılabilir. Su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) oturma ve/veya yeme-içme düzenlemesi yapılmalıdır. Yeme içme öncesi ve sonrası kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır. Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır. İkramların dağıtımı sırasında kişisel hijyen kurallarına uyulmalı ve maske takılmalıdır.
- » Yolcular birbirine yiyecek içecek ikramı yapmamalıdır.

- » Kulaklık dağıtımı yapılacaksa kişiye özel olmalı ya da yolcular kendilerine ait kulaklıkları getirmelidir.

33. SİTE HAVUZLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

- » COVID-19'da bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün insanlara havuzlardan bulaşması gösterilmemiştir. Ancak, çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir. COVID-19 açısından güvende olmak için buralardaki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.
- » Sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra havuz kenarı, basamaklar ve korkuluklar ile ortak kullanılan soyunma odaları ve buralardaki eşya dolapları, yıkanma ve dinlenme alanları, musluk, duş ekipmanları, şezlonglar, duş düğmeleri, kapı kolları gibi temas riskinin olduğu yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sıklıkla temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınmak ve elleri su ve sabunla yıkamak ya da el antiseptiği kullanmak gerekir.
- » COVID-19 virüsü dezenfektanlara karşı duyarlı olduğundan bu havuzların rutin olarak ve aksatılmadan dezenfeksiyonu yapılmalıdır. Havuzlara yönelik yapılan dezenfeksiyonun etkili olabilmesi için havuz suyunda Sağlık Bakanlığından ruhsatlı dezenfektan ve havuz suyu kimyasalları kullanılmalıdır.
- » Evlerinde özel havuzları bulunanlar her zaman beraber yaşadıkları aileleri ile havuzu kullanmaları halinde havuz suyunun dezenfeksiyonuna özen göstermeleri dışında başkaca bir önlem almalarına gerek yoktur.
- » Site havuzları için, site sakinleri ve yöneticiler ile çalışanlar COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

33.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Site havuzlarında havuz ve çevresindeki alanda COVID-19 ile ilgili en az bir sorumlu personel olmalıdır.
- » Site yönetimince görevli personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel

tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)

- » Çalışan personel kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel hizmet verirken en az 1 metre olan sosyal mesafeye uymalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artılabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Kapalı ve açık havuzlarda uygulanan Yüzme Havuzlarının Tabi Olacağı Sağlık Esasları ve Şartları Hakkındaki Yönetmelik'e uyulmalıdır. Günde 2 kez ölçülen parametreler panoya asılmalı ve gerektiğinde gösterilmek üzere kayıt altına alınmalıdır.

33.2. Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım işlemleri 1 metreden yakın temas

gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanılmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.

- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

33.3. Site Sakinlerine Yönelik Önlemler

- » Site sakinleri havuz alanına ilk girişte görevli tarafından günlük ateş ölçümleri yapılmalı, ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler havuzu kullanmamalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtilerine sahip kişiler, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>).
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1,5 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve havuz oyuncakları getirmesi/ kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki plastik ve çelik yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kullanıcılar yüzme havuzuna girmeden önce duş almalı ve el, ayak dezenfeksiyonu yapmalıdır.
- » Deniz gözlüğü, şnorkel, palet gibi malzemeler paylaşılmamalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından havuzlarda uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal belirtileri olan bebek/çocuklar bu alanlara alınmamalıdır.
- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından bu alanlar ebeveyn gözetiminde kullanılmalıdır.

33.4. Havuzlarda Genel Önlemler

- » Bu alanlarda COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/ pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Bu alanlarda kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el yıkama lavaboları oluşturulmalı ya da alanların girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Mikrobiyolojik kalite için rutin testler mevzuata uygun olarak yapılmalıdır.
- » Havuzlarda toplu egzersiz, dalış dersleri vb. uygulamalar yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Kullanıcıların, yüzme havuzuna girmeden önce duş alabilmelerini ve el, ayak dezenfeksiyonu (hijyen bariyeri) yapabilmelerini sağlayacak düzenleme yapılmalıdır.
- » Havuzlarda çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Havuz içinde 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1,5 metre olmalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkabilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli, dolaplar her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Site yönetimi ya da sorumlu havuz işletmesi tarafından sunulan bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Günlük olarak değiştirilmelidir. Bornoz, havlu vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki kafe ve restoran benzeri hizmet bölümleri, COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe ve Yeme-İçme İşletmelerinde Alınması Gereken Önlemlere uyulmalıdır.

33.5. Havuzların Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Bu alanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal

püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.

- » Havuzların temizliği ve dezenfeksiyonu için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin elle kullanım yerine sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.

34. PLAJ VE YÜZME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır, su yoluyla bulaşmamaktadır. Plaj ve yüzme alanları, damlacık yolu ile bulaşan COVID-19 açısından riski düşük olan açık hava mekanları olmasına karşın, yaz sezonunda kullanıcı yoğunluğuna, kullanılan alanın büyüklüğüne, coğrafik özelliklerine, gölgelik, şemsiye sayısı vb. sağlanan olanaklara göre sosyal mesafenin korunamaması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir.

Bu nedenle COVID-19 açısından güvende olmak için plaj ve yüzme alanlarında kalabalıktan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına azami dikkat edilmeli ve aşağıda belirtilen önlemlere mutlaka uyulmalıdır.

34.1. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan COVID-19 hastası veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Plaj ve deniz yüzme alanlarında hizmet verirken en az 1 metre olan sosyal mesafe kuralına uyulmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek

bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.

34.2. Plaj ve Yüzme Alanlarında Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım işlemleri 1 metreden yakın temas gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanılmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.
- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

34.3. Plaj ve Yüzme Alanlarını Kullanan Kişilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 hastası ve temaslı olan kişiler plaj ve yüzme alanlarını kullanmamalıdır.
- » COVID-19 açısından riskli olan 65 yaş üzeri, yüksek tansiyon, kalp, şeker vb. hastalığı olan kişiler plaj ve yüzme alanlarını kullanmaları esnasında dikkatli olmaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Plaj ve yüzme alanında kişiler arasında en az 1,5 metre olan sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Kişilerle yüz yüze olma, konuşma gibi etkinliklerde sosyal mesafenin korunmasının yanı sıra maske takılmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Plajlarda el hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir. Su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Kişilerin kendilerine ait plaj havlusu getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Yanında getirmeyenler için havluların poşetli veya bir görevli personel

tarafından misafire verilmesi sağlanmalıdır. Havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 derecede yıkanmalıdır.

- » Deniz gözlüğü, şnorkel, palet gibi malzemeler kişiye özgü olmalı, paylaşılmamalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından plaj ve yüzme alanlarında uzun süre kalınmamalıdır.

34.4. Plaj ve Yüzme Alanlarında Genel Önlemler

- » Plaj ve yüzme alanlarında COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren levhalar görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır. Aynı ailedekiler (anne veya babanın yanındaki çocuklar) veya otellerde aynı odada konaklayan misafirler bir arada bulunabilirler.
- » Plaj girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- » "Plaj ve yüzme alanları çevresinde bulunan içecek dolapları ve oturma grupları sıklıkla temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Bunların yanında kolay ulaşılabilecek şekilde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kafe ve restoran hizmetleri sunulması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "COVID-19 Kapsamında Kafe ve Restoranlarda Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.
- » Ödemeler tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

34.5. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Ortam Düzenlemesi

- » Plaj ve yüzme alanında tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.
- » Plaj alanında kalabalık oluşmasını engellemek için, sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenlenmiş bir kapasite belirlenmeli ve girişte bu kapasitede kadar misafir kabulünü sağlayan personel bulundurulmalıdır.
- » Plaj alanlarında çalışanlar dahil 4 metrekareye1 kişi olacak şekilde kapasite

- belirlenmelidir.
- » Şezlonglar arası mesafe en az 1,5 metre olmalıdır.
 - » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkanabilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve misafirin kullanımı sona erdikten sonra temizlenmelidir.
 - » Gölgelekler arası mesafe şezlonglar arası mesafeye uygun olacak şekilde düzenlenmelidir.
 - » Localarda sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenleme yapılmalıdır. Loca alanlarında 2 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
 - » Soyunma kabinlerinin kullanımında sosyal mesafeye dikkat edilmeli kabinler her kullanımdan sonra dezenfekte edilmelidir.
 - » Havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
 - » Tek kişinin kullandığı su etkinlikleri (jetski, sörf vb.) yapılabilir. Su sporları aktiviteleri bireysel olarak veya ailede çocuklar anne veya babaları ile birlikte yapılabilir. Otellerde oda numarası üzerinden rezervasyon ve takibi yapılması durumunda bu sporları aynı odada kalanlar birlikte yapılabilir. Sonrasında kullanılan her türlü malzeme ve ekipmanlar su ve deterjanla temizlenmeli sık dokunulan yüzeyler dezenfekte edilmelidir.
 - » Deniz paraşütü vb. bireysel su sporları etkinliklerinde çalışanlar dahil tekne kapasitesinin yarısı sayıda kişi alınmalıdır.
 - » Turizm amaçlı su altı ve su üstü sportif faaliyetlerinde kullanılan tüp, denge yeleği, can yeleği ve benzeri ekipmanların faaliyet süresince sadece bir kişi tarafından kullanılması ve kullanıldıktan sonra dezenfekte edilmelidir.
 - » Kano, yelken, katamaran, sürat teknesi, banana, deniz bisikleti, ringo, jet ski ve paraşüt gibi araç ve ekipmanlarla yapılan faaliyetlerde aynı aileden olan veya bir grup olarak gelen misafirler arasında sosyal mesafe kuralları uygulanmaz.

34.6. Plajlar ve Yüzme Alanlarının Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Sosyal tesisler her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki

çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

- » Sık dokunulan yüzeylerin (şezlonglar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeylerigibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Yüzme alanındaki sosyal tesislerde kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
- » Tesislerde duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb. alanların kapı ve pencereleri açılarak sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

35. KÜTÜPHANELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Kütüphaneler kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle kütüphanelerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

Kütüphanelerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kütüphanenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Kütüphanelerin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

35.1. Kütüphanelerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » SARS CoV-2'nin yüzeylerde sağ kalımını araştıran çalışmalarda kitap ve basılı materyalde virüs saptanmamıştır. Bu nedenle kitaplar için özel bir işleme gerek yoktur. Kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması yeterlidir. Kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kütüphane kullanıcılarının giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir.
- » Kütüphane giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için kütüphane yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Kütüphanelere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Kütüphane girişinde maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Kütüphaneler kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermeyi önceliğine almalıdır. Kütüphanelerde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Kütüphane içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Kütüphanelerde sosyal mesafe kuralları çerçevesinde belirlenen oturma alanlarına göre personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Kütüphanelerde okuma salonlarında sosyal mesafe kuralları çerçevesinde belirlenen oturma alanlarına göre personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmeli ve

- oturma kapasitesinin yarısını geçmemeye dikkat edilmelidir.
- » Kütüphanelerde okuma salonundaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (**en az 1 metre**) dikkat edilmelidir.
 - » Kullanıcıların okuma, çalışma ve oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
 - » Kütüphane kullanıcıları ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.
 - » Kullanıcıların ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
 - » Okuyucu bankolarında sosyal mesafenin korunamadığı durumlarda şeffaf materyalden oluşan bir bariyer yerleştirilerek kütüphane çalışanları ve kullanıcılar arasındaki temas önlenmelidir.
 - » Kütüphanelerde kafeteryalar veya yeme içme bölümleri açıldığında "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayiler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi](#)"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

35.2. Kütüphane Kullanıcılarına Yönelik Önlemler

- » Kütüphane kullanıcıları mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalı, kütüphaneden isteklerini online sistem üzerinden gerçekleştirmelidir.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan kullanıcıların kütüphaneye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Kütüphane kullanıcılarının kütüphane içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Kullanıcı kütüphaneye girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Diğer kullanıcılar ve çalışanlar ile aradaki sosyal (en az 1 metre) mesafe korunmalıdır.
- » Kütüphaneye girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Kütüphanenin içinde

ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

- » Kütüphanedeki kitaplara elle dokunmayı önleyecek bir sistem getirilmeli, elle dokunma gerçekleşirse eller el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Kütüphaneler içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

35.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

35.4. Kütüphanelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhane masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri

- sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
 - » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
 - » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

35.5. Kütüphanelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Kütüphanelerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Kütüphanelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kütüphane kullanıcıları ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kütüphanelerin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.
- » Kütüphaneler sık sık havalandırılmalıdır.

36. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Çay bahçeleri açık alanda hizmet sunmalarına rağmen yoğun talebin olması, kişiler arası sosyal mesafenin korunamaması, sık dokunulan yüzeylere temas nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından riskler söz konusu olabilir. Bu nedenle çay bahçelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

36.1. Çay Bahçelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Çay bahçelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve çay bahçesi içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Çay bahçelerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Çay bahçelerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Çay bahçelerine maske takılarak girilmeli, çay bahçesinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen müşteriler için maske bulundurulmalıdır.
- » Çay bahçesinde müşterilerin ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- » Çay bahçelerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.

- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da %70'lik alkolle silinmelidir.
- » Masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
- » Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
- » Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- » Çay bahçelerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "Covid-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- » Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
- » Çay bahçelerinde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.
- » Müşterilerin ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız ödeme yöntemleri ile yapmaları istenmelidir.
- » Çay bahçelerinin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

36.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çay bahçesine alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Müşteriler çay bahçesine girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- » Müşteriler ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Çay bahçesine girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- » Müşterilerin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca

su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Çay bahçesinde yiyecek/içecek tüketilirken "Covid-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

36.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için çay bahçelerinde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

36.4. Çay bahçelerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Çay bahçelerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- Çalışma saatinin ortasında bir saat müşteri alınmamalı ve genel temizlik yapılmalıdır.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
 - » Çay bahçelerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
 - » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Kapalı alanı bulunan işletmelerde, kapalı alanların havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/yayınlayacağı Klima Rehberine uyulmalıdır.

37. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Dernek lokalleri genellikle kapalı alanda hizmet sunmaları nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir. Bu nedenle dernek lokallerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

37.1. Dernek Lokallerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Dernek lokallerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve lokal içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Dernek lokallerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Dernek lokallerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Dernek lokallerine maske takılarak girilmeli, lokal içinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen dernek üyeleri ve misafirleri için lokalde maske bulundurulmalıdır.
- » Dernek lokalinde üyeler, misafirler ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- » Dernek lokallerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da

- %70'lik alkolle silinmelidir.
- » Masa örtüsü kullanılmaz, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilir.
 - » Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
 - » Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
 - » Dernek lokallerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "Covid-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
 - » Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
 - » Dernek ve Lokallerde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.
 - » Ödemeler tercihen temassız yöntemler ile yapılmalıdır.
 - » Dernek lokali giriş-çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı, düzenli olarak boşaltılmalıdır.
 - » Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

37.2. Dernek Üyeleri ve Misafirlerine Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı dernek lokaline alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Dernek üyeleri ve misafirleri lokale girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- » Dernek üyeleri ve misafirleri ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Dernek lokaline girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- » Dernek üyeleri ve misafirlerinin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda

alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Dernek lokalinde yiyecek/içecek tüketilirken "Covid-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

37.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Personele giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için mutfak alanında bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

37.4. Dernek Lokallerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Dernek lokallerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Dernek lokallerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Kapalı alanların havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/yayınlayacağı Klima Rehberine uyulmalıdır.
- » Dernek lokalleri pencereleri açılarak sık sık havalandırılmalıdır.

38. YÜRÜME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde parklarda, deniz kenarlarında ve plajlarda yürüme alanları bulunmakta ve özellikle hafta sonlarında, sabah ve akşam saatlerinde yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu etkinlikler açık alanlarda yapılmasına rağmen talebin yoğun olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturmaktadır. Bu nedenle COVID-19 açısından aşağıda belirtilen önlemlere uyulmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olanlar, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar açık alanda bile olsa yürüme alanlarını kullanmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olanlar tıbbi maske takarak sağlık kurumuna başvurmalıdır.
- » Yürüme alanına kadar mümkün ise yürüyerek, bisiklet ile veya özel araçla gidilmelidir. Özel araçta en fazla şoför dahil 4 kişi olacak şekilde seyahat edilmelidir. Seyahat boyunca şoför ve tüm yolcular maske takmalıdır. Maskeler nemlenince yenisi ile değiştirilmeli, maskeler lastiklerinden tutularak çıkarılmalı, tekrar takılırken maske lastiklerinden tutularak takılmalı, maskenin dış yüzeyine dokunulmamalı maske takma çıkarma işlemi sonrasında el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Toplu taşıma kullanılır ise en az 1 metre olan sosyal mesafeye dikkat edilmeli ve maske takılmalıdır. Araç içinde kapı kolu, kolçak, tutamaç gibi sık dokunulan yüzeylere temas etmemeye çalışılmalı, temas edilmesi halinde el antiseptiği veya %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Eller mümkün ise su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanmalıdır. El yıkama olanağı olmaması durumunda el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Kişiler arasında sosyal mesafe (en az 1 metre) korunarak aktivite gerçekleştirilmelidir.
- » Yürüme alanında (koşu yapanlar hariç) maske takılmalıdır.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için eldiven kullanımı önerilmemektedir.
- » Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Yürüme alanlarında bank, spor aleti vb. yerlerle el teması mümkün olduğu kadar az yapılmalıdır.
- » Deniz kenarında hem yürüme alanı hem balık tutma alanı olarak kullanılan

yerlerde, balık tutanların arasındaki mesafe en az 2 metre olmalıdır.

- » Gözlere, ağız ve burna mümkün olduğu kadar dokunulmamalıdır.
- » Yürüyüş kıyafetleri en az 60 °C'de normal deterjanla yıkanmalıdır.

39. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI KAMPLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla. Gençlik kamplarına katılan gençler farklı iller arasında geliş-gidiş nedeniyle hareketlenmeye neden olacağından ve kamp yaşantısının topluluk aktivitelerine dayalı programlar içermesi nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedene gençlik merkezlerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Kamplara katılan öğrenci ve personel kayıtlarının tam ve düzenli tutulması, olası olgu çıkması durumunda temaslıların doğru şekilde yönetilebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Kamp liderleri kamp süresince COVID-19 ile ilgili bilgilendirme ve yönetimden sorumlu olmalıdır.

39.1. Kamplarda Alınması Gereken Genel Önlemler

39.1.1. Seyahat sırasında alınması gereken önlemler

- » Seyahat edilecek araçların temizliği su ve deterjan yapılmalıdır.
- » Seyahat başlarken, kampa gidecek gençlerin, kamp liderlerinin ve ulaşım aracı sürücüsünün semptom sorgulaması (ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı) ve ateş ölçümü yapılarak semptomu ve ateşi olanlar, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olanların seyahatine izin verilmemelidir.
- » Seyahat edilecek araçlarda alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Seyahat boyunca bütün yolcular maske takmalıdır.
- » Seyahat sırasında oturma düzeni genel olarak kişiler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yapılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır. Tekli koltuk ve koridordan sonra ikili koltuk olan araçlarda tekli koltuğa bir kişi, ikili koltuğa pencere kenarına bir kişi oturması sağlanarak sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Ulaşım aracının gidiş yönüne göre son sıradaki koltuklar (seyahat sırasında olası semptomu çıkanları oturtmak amacıyla) boş bırakılmalıdır.
- » Seyahat sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtisi gösteren bireyler tıbbi maske takılarak en son koltuğa alınmalıdır. Seyahat sonunda kamp alanında ayrı bir yerde izolasyona alınmalı, bu durum kampın bulunduğu il/ilçe sağlık müdürlüklerine bildirilmelidir.
- » Araçta bulunan kişi sayısının en az iki katı olacak şekilde maske bulundurulmalıdır.

- » Nakil sırasında su gereksinimini gidermek üzere yeterli miktarda kapalı, tek kullanımlık ambalajlı su araçta bulundurulmalıdır.
- » Yolda kumanya verilecek ise tek kullanımlık malzemeden yapılmış kaplarda verilmeli ve yemekten önce ve sonra alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Mola öncesi ve sonrası el hijyeni sağlanmalıdır. Eller tekniğine uygun şekilde en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Mola alanında sosyal mesafeye dikkat edilmelidir.
- » Maskenin nemlenince, kumanya verilecek ise yemekten sonra veya 2-3 saatte bir değiştirilmesi sağlanmalıdır. Maske değiştirme öncesinde ve sonrasında el hijyenine dikkat edilmelidir.
- » Kullanılmış maskeler araç içinde bulunan çöp torbasına atılmalı ve çöp torbasının ağzı kapatılmalıdır.

39.1.2. Kampların içinde alınması gereken önlemler

Mavi ve yeşil kamplarda uyulması gereken kurallar aşağıda sunulmuştur.

- » Gençlerin ve kamp liderlerinin kamp öncesi dönemde COVID-19 bulaşma ve korunma yolları konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.
- » Gençlerin kalacakları odanın görünür bir yerinde COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren bilgilendirici afişler asılmış olmalıdır.
- » Kampa ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 teması olması nedeniyle takibe giren kişi/kişiler alınmamalıdır.
- » Gidilecek kamp yerlerindeki odalar uygun şekilde temizlenmelidir. Yüzeyler uygun el ile sık dokunulan yüzeyler, camlar – aynalar gibi nefese maruz kalacak yüzeyler uygun dezenfektan ile silinerek dezenfekte edilmelidir. Odaların temizliği yapılmış ve havalandırılmış olması sağlanmalıdır.
- » COVID-19 salgını süresince kamplarda aynı illerden gelenlerin aynı odada kalması sağlanmalıdır.
- » Her Odada, aktivite uygulama alanlarının girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
- » Gençler, kamp boyunca kişisel eşyalarını kullanmaları konusunda bilinçlendirilmeli gerekirse uyarılmalıdırlar.
- » Kamplarda yapılacak tüm aktivitelerde sosyal mesafe kurallarına

uyulmalıdır.

- » Kapalı alanlarda yapılacak (seminerler, halk oyunları, tiyatro, müzik etkinlikleri, el sanatları, zeka oyunları gibi) aktivitelerde sürenin kısa tutulmasına, sosyal mesafe ve hijyen kurallarına uyulmasına dikkat edilmelidir.
- » Toplu yapılan aktivitelerde (koşu, halk oyunu gibi efor gerektiren sporlar ve faaliyetler hariç) kuralına uygun maske takılması sağlanmalıdır. Ancak bu faaliyetlerde en az 2 metrelik sosyal mesafe korunacaktır.
- » Maskenin takılmadığı spor faaliyetlerinde olası temaslar için kişinin yanında maske bulundurulmalıdır.
- » Deniz kamplarında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"nde yer alan plaj ve yüzme alanlarında alınması gereken önlemler ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
- » Yeşil kamplarda park, piknik alanları, mesire yerleri, millî park alanları ve dağ gezileri gibi etkinliklerde maskesiz girilmesine izin verilmemelidir.
- » Yeşil kampların yapıldığı alanlarda bulunan spor aletlerinin ve çocuk oyun alanlarının kullanılması sırasında sosyal mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilmelidir. Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini artıracığı için 1 metreden yakın/bedensel temas gerektiren sporlar ve aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Piknik alanlarında bulunan masaların arasında en az üç metre mesafe bulunmasına dikkat edilmelidir.
- » Piknik alanı içinde bulunan çöplerin gün içinde belirli aralıklarla toplanması sağlanmalıdır.
- » Piknik alanındaki tuvaletlerinin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmeli, düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalı, bu ürünlerin eksik olması halinde yerine ilave ürün konulmalıdır.
- » Kamp bünyesinde bulunan kafeterya, restoran, lokantalar için COVID-19 salgın yönetimi "Covid-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayiler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/COVID19-KapsamındaBüfeKantinveBayilerİçinAlınacakKorunmaOnlemleri-14052020.pdf>

- » Kamplarda ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları gelişen, COVID-19 temaslı olan ve COVID-19 tanısı alan kişi/kişiler bulunması durumunda diğer kampa katılan bireyler ivedilikle ayrılıp, tıbbi maske takılması sağlanarak sağlık kurumuna (varsa kamptaki sağlık birimi) başvurmaları sağlanır.
- » Olası COVID-19 vakası ve temaslıları İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü ile birlikte Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberine göre yönetilir.
- » COVID-19 tanısı kesinleşen hastanın odası 24 saat süreyle havalandırılır ve boş tutulması sağlanır, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) ile silinmelidir. Tuvalet dezenfeksiyonunda 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) kullanılmalıdır. Bu işlemler sonrasında odaya yeni kişi alınabilir.

39.2. Kamp Alanlarında Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olması nedeniyle takibe giren personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları gelişirse, tıbbi maske takılı olarak ivedilikle sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kamp alanlarında hizmet verilirken en az 1 metrelik sosyal mesafe kuralına uyulmalıdır. Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaş riskini artıracığından çalışanlar kağıt, kalem ve çeşitli eşya ile teması önlemek üzere eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği bu aşamada yeterli olacaktır.
- » Personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken,

maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanlarda aynı anda birden fazla kişinin bulunmaması sağlanmalıdır.

39.3. Kamp Kullanıcılarına Yönelik Önlemler

- » Kampa girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan kullanıcıların kampa girmemeleri uyarısına özellikle dikkat edilmelidir.
- » Kamplara katılanların toplu aktivitelerde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Kullanıcı kapalı kamp alanlarına girdiğinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Diğer kullanıcılar ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Kamp alanına girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Kampın içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Kamp içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, sık sık eller yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.

39.4. Kamplarda Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin sürekli aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır. Kumanya dışında yemek hizmeti sağlanacaksa mutfak ve servis alanlarında Covid-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafeler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi tedbirlerine uyulmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye

- boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
 - » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
 - » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

39.5. Kamplarda Genel Temizlik Kuralları

- » Odalar ve diğer kapalı alanlardaki pencereler günlük rutin temizlik esnasında açık olmalı ve temizlik sonrası en az 1 saat havalandırılmalıdır.
- » Oda temizliğini yapacak kişinin ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymesi ve temizliği eldivenle yapması gereklidir. Her oda temizliğinden sonra eldiven çıkartılmalı eller uygun şekilde yıkanmalı ve bir sonraki oda temizliğinden önce yeni eldiven giyilmelidir.
- » Kamp odalarının her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Kamp temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilen, dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektanlardandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

- » Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kamptaki kapalı alanların havalandırması temiz havanın sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatör kullanılmamalıdır.
- » Kamp kapalı alanları sık sık havalandırılmalıdır.
- » Bardak ve tabak gibi ortak kullanılan eşyalar her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır.
- » Misafirin kullandığı tekstil (nevresim, çarşaf, havlu vb.) ürünleri katlanarak bohçalanmalı, bu işlem sırasında toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır.
- » Çarşaf ve havlu gibi tekstil ürünleri ise en az 60 °C'de deterjan ile çamaşır makinesinde yıkanmalıdır.
- » COVID-19 virüsü dezenfektanlara karşı duyarlı olduğundan bu havuzların rutin olarak ve aksatılmadan dezenfeksiyonu yapılmalıdır. Havuzlara yönelik yapılan dezenfeksiyonun etkili olabilmesi için havuz suyunda Sağlık Bakanlığının ruhsatlı dezenfektan ve havuz suyu kimyasalları kullanılmalıdır.
- » Bütün özel alanlarda (Havuz, plaj, piknik alanı, kafe vb.) varsa Sağlık Bakanlığının COVID-19 kapsamında bu alanlarla ilgili yayınladığı rehberlere uyulmalıdır.

40. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Gençlik merkezleri kapalı alanda, toplu hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle gençlik merkezlerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Gençlik merkezlerinde sunulan hizmetler on-line eğitim programlarıyla zenginleştirilmeli ve randevulu sistemle kullanıcı kabul etmelidir.

Gençlik merkezlerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kütüphanenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Gençlik merkezlerinin girişinde ve içerdeki bölümlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

40.1. Gençlik Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Gençlik merkezleri kullanıcılarının giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir.
- » Gençlik merkezleri girişinde ateş ölçümü ve semptom sorgulaması, maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir. Ateş ölçümü yapacak personel maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı gençlik merkezine alınmamalıdır.
- » Gençler ve ailelerinin COVID-19 semptomları konusunda eğitim almaları sağlanmalı, semptomlar konusunda dikkatli olmaları ve hasta olduklarında sağlık kurumuna gitmeleri konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Gençlik merkezlerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Gençlik merkezlerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Merkez yöneticileri tarafından kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde yer alan okuma salonları, kurs odaları, toplantı ve etkinlik alanları, spor salonlarında yapılacak faaliyetler sosyal mesafe kurallarına göre planlanmalıdır. Gençlik merkezlerinde toplu olarak kullanılan yerlerin (koridorlar, kantin, spor salonu vb.) daha az sayıda kişiyle

- ve dönüşümlü olarak kullanılmasına dikkat edilmelidir. Etkinlik aralarındaki sürelerde koridorların kalabalık olmaması sağlanmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde genel olarak 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Etkinliklerin planlanmasında da bu durum göz önüne alınmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde okuma/çalışma salonlarında, kurs odalarında ve internet alanındaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
 - » Gençlik merkezi içinde kütüphane bulunması durumunda kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır. Kullanıcıların ortak kitap, dergi ve gazetelerle temasından önce ve sonra el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinin koridorları, odaları ve spor salonlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketilmesine izin verilmemelidir.
 - » Gençlik merkezlerinde bulunan kantin, büfe vb. yerlerde sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır. Buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin Ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi/COVID19-SALGIN_YONETIMI_VE_CALISMA_REHBERI.pdf
 - » Gençlik merkezinin diğer bölümlerine kantinden paket servis yapılmamalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde yer alan spor salonunda kişi sayısı her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde spor salonlarında çalışma koşulları nedeniyle gençlerin birbiri ve çalışanlarla yakın teması söz konusudur. Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Bu nedenle sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
 - » Yakın temas gerektiren (boks, güreş, futbol, voleybol, basketbol gibi) sporların yapılmaması uygundur. Temas gerektirmeyen sporlar kişiler arası sosyal mesafe (en az 1,5 metre) korunarak yapılabilir.

- » Kullanıcıların kullandığı egzersiz araçlarının yanlarına Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan özelliği olan mendiller konulmalıdır.
- » Spor salonunu kullanacak gençlerin kişisel eşyalarını kendilerinin getirmesi sağlanmalıdır.
- » Spor salonunda su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde spor salonları açıldığında "COVID-19 Kapsamında Spor Salonlarında Alınması Gereken Önlemler" e uyulmalıdır.
- » Gençlik merkezinde bulunan mescit içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır. Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalı ve mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır. Mescite girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır. Seccade ve tespih kişiye özel olmalıdır.
- » Merkezlerde asansör bulunması durumunda asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır. Kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

40.2. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Gençlik merkezlerinde idari ofislerde çalışan personel "COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler" e uymalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.

40.3. Öğrencilere Yönelik Önlemler

- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan gençlerin merkeze girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Gençler, merkezde buldukları süre içerisinde diğer gençler ve çalışanlar ile aradaki sosyal (en az 1 metre) mesafeyi korumalıdır.
- » Gençlik merkezine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Gençlik merkezinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Gençler merkeze girdiğinde el temizliği için alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezinde semptomu başlayan gençlere tıbbi maske takılarak en kısa sürede aileleri ile iletişime geçilmeli ve sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Bu süre içinde diğer gençler ve personel ayrı bir yerde mümkünse ayrı bir odada tutulmalıdır. Bu alan havalandırılmalı, yüzeyler temizlenip dezenfekte edilmelidir.
- » Hasta genç izolasyon süresi sonlanmadan merkeze dönmemelidir.
- » Gençler gün boyu aynı kurs odalarında ders görmeli, oda değişikliği yapılmamalıdır. Değişiklik zorunlu ise odaların her kullanım sonrası havalandırılıp temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır.

40.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Merkezlerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Merkezlerin özellikle sık dokunulan yüzeylerinin (çalışma/okuma masaları, sandalyeler, tırabzanlar, yürüyen merdiven bantları, kapı kolları, telefon ahizeleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre

suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar masaları, bilgisayar klavyeleri, telefon, ders araç gereçleri, spor malzemeleri ve diğer cihaz yüzeyleri vb. sık dokunulan yüzeyler her kullanıcı sonrası %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyonları sağlanmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkatabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezleri içinde spor salonlarında her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Gençlik merkezlerinde mescitlerde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescit ve varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Mescitler sık sık havalandırılmalıdır. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinin varsa kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan gençlik merkezlerindeki bölümlerin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.

41. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Millet Kiraathaneleri kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle Millet kiraathanelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Millet Kiraathanelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kiraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Millet Kiraathanelerinin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

41.1. Millet Kiraathanelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Millet Kiraathaneleri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Millet Kiraathanelerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Millet Kiraathanelerine okuma/çalışma salonundaki ve internet alanlarındaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, karşılıklı oturma yapılacaksa çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
- » Varsa kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kiraathane ziyaretçileri ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » SARS CoV-2'nin yüzeylerde sağ kalımını araştıran çalışmalarda kitap ve basılı materyalde virüs saptanmamıştır. Bu nedenle kitaplar için özel bir işleme gerek yoktur. Kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması yeterlidir.
- » Her misafirin ortak kullanım kitap, dergi ve gazetelerle temasından önce ve sonra el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Okuma/çalışma bankolarında 1 metre mesafenin korunamadığı durumlarda

şeffaf materyalden oluşan bir bariyer yerleştirilerek çalışanlar ve kullanıcılar arasındaki temas önlenmelidir.

- » Kullanıcıların çalışma/oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir. Yiyecek ve içecek tüketimi varsa kafeteryalarda veya dış alanlarda yapılmalıdır. Bu alanlarda yiyecek ve içecek tüketimine izin verilecekse "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- » Kullanıcıların ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

41.2. Kurslar ve Kurs/seminer Salonlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Kurslar ve kurs salonları "COVID-19 Kapsamında Mesleki Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri Ve Halk Eğitim Merkezlerinde Alınması Gereken Önlemler"ne göre düzenlenmelidir.

41.3. Kafeterya Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Millet Kiraathanelerinde kafeteryalar açıldığında "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

41.4. Millet Kiraathanesi Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Yoğunluğu önlemek adına Millet Kiraathaneleri ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan ziyaretçilerin kiraathaneye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Millet kiraathanelerinde okuma salonlarında 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmeli ve oturma kapasitesinin yarısını geçmemelidir.
- » Diğer ziyaretçiler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Millet Kiraathanelerine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Millet

Kıraathanelerinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

- » Ziyaretçi, Millet Kıraathanesine girdiğinde el temizliği için alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.

41.5. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>)
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

41.6. Millet Kıraathanelerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Millet Kıraathanelerinin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Millet Kıraathanelerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, sandalyeler, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet

- dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Ziyaretçiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kâğıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kiraathanenin ve odaların havalandırması temiz havasirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.
 - » Millet Kiraathaneleri ve odaları sık sık havalandırılmalıdır.

42. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ, OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

42.1. Kurslar Açılmadan Önce Alınması Gereken Önlemler

- » Kurs binalarında görünür yerlere COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirici afişler (el yıkama, maske kullanımı, kurs içinde uyulması gereken kurallar vb.) asılmalıdır. Sosyal mesafenin korunması için yönlendirme ve yer işaretlemesi gereken alanlar tespit edilerek işaretleme yapılmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Kurslarda ateş ölçer, maske, sıvı sabun ve el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Kullanılmış maskeler için kapaklı çöp kutuları temin edilmelidir.
- » Kurs binasının genel temizliği su ve deterjanla yapılmalıdır. Binalardaki her türlü eşya, araç ve gerecin, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp işyerindeki çöp kutusuna atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Kurs yöneticileri, eğitim personeli ve diğer personelin bulunduğu birimler ile kursiyerlerin/adayların kullanımına açık olan halkla ilişkiler, kayıt kabul, kantin vb. alanlar sosyal mesafe kurallarına uygun biçimde düzenlenmelidir.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kurs binalarının havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Kurs binalarında klima ve vantilatör kullanılmamalıdır. Pencere ve kapılar açılarak havalandırma sağlanmalıdır.

42.2. Kurslar Açıldıktan Sonra Alınması Gereken Önlemler

- » Binaya girişte personel ve kursiyerler/adaylar maske takmalı ve maskesi olmayanlar için bina girişinde maske bulundurulmalıdır. Maske takmayanlar içeri alınmamalıdır.
- » Bina girişinde ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel ya da kursiyerlerde eğitim sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel ve kursiyerlerin/adayların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel ve kursiyerlerin/adayların el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Uygulamalar sırasında eğitici ile kursiyerler/adaylar arasında sosyal mesafenin korunması mümkün olmuyorsa hem eğitici hem de kursiyer/aday yüz koruyucu/gözlük kullanılmalıdır.
- » Teorik ve uygulama eğitimleri ile sınavlarında, her faaliyet öncesi ve sonrasında her türlü eşya, araç ve gereçler özellikle eller ile sık temas edilen yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kurs binasında bulunan kantin, büfe vb. yerlerde sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır. Buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.
- » Teorik dersler mümkünse online yapılmalıdır. Online ders mümkün

olmadığında dersliklerin oturma düzeni, kursiyerler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde oluşturulmalı ve dersliklerin oturma planları her dersliğin kapısına asılmalıdır. Kursiyerlerin sınıftaki yerleri sabit olmalıdır.

- » Ders aralarında kursiyerlerin toplu halde bir arada bulunmamaları için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- » Zorunlu olmadıkça asansör kullanılmamalı, kullanılması gerekiyorsa kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Teorik ve uygulama sınavları öncesinde sınava katılan kursiyerler/adaylar ile görevli personelin ateşi ölçülmelidir. Sınav girişinde ateşinin yüksek olduğu tespit edilenler ve öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olanlar sınava alınmamalı, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Sınavda görevli olanlar ile kursiyerlerin/adayların, okul/kurum bahçesinde beklemeleri sırasında, sınav binasına giriş/çıkışlarında ve sınav boyunca maske kullanımı ve sosyal mesafe kurallarına uymaları sağlanmalıdır.
- » Teorik sınavlarda oturma düzeni kursiyerler/adaylar arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde olmalıdır. Bu mesafe sağlanırsa teorik sınav sırasında maske takılmayabilir.
- » Sınavlarda kullanılacak kalem, kalemıraş, silgi vb. araçlar kişiye özel olmalı, ortak kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Uygulama sınavı esnasında, alanda sadece sınav görevlileri ile kursiyerlerin/adayların bulunması sağlanmalıdır. Uygulama sınavı sırasında eğitici ile kursiyerlerin/adayların arasındaki sosyal mesafenin korunması mümkün olmuyorsa maske takılmalı ayrıca hem eğitici hem de kursiyer yüz koruyucu/gözlük kullanılmalıdır.

43. KREŞLERDE, GÜNDÜZ BAKİMEVLERİNDE VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 pandemisi kapsamında kreşlerde, gündüz bakımevlerinde ve okul öncesi eğitim kurumlarında enfeksiyon bulaşma riskini azaltmak için önerilen korunma, kontrol ilkeleri ve uygulamalar aşağıda belirtilmiştir.

- » Yeniden kabul aşamasında velilere daha önceden hazırlanmış ve ekte yer alan "Bilgilendirme Formu ve Taahhütname" iki nüsha halinde imzalatılmalı ve bir nüshası kendilerine verilmelidir.
- » Bu kurumlarda gruptaki çocuk sayısı sınıf/grup odası büyüklüğüne göre belirlenmeli, çocuk sayısı 10'un üzerinde olmamalıdır.

43.1. Girişte Alınması Gereken Önlemler

- » Kuruma her gün girişte, çıkışta ve gün içinde çocukların ateş ölçümü yapılmalıdır. Çocuk ve aile bireylerinin COVID-19 belirtileri olup/olmadığı sorgulanmalıdır. Çocukların ateş ölçüm sonuçları hazırlanan çizelge ile kayıt altına alınmalıdır.
- » Çocuk, hastalık belirtileri açısından (yanaklarda kızarıklık, hızlı veya zor nefes alma, yorgunluk gibi) gözlemlenmelidir.
- » Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar, boğaz ağrısı, burun akıntısı, konjunktivit, öksürük, iştahsızlık, kırgınlık, kas ağrıları, ciltte döküntü, karın ağrısı, kusma, ishal, nefes darlığı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı olan çocuklar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Aile içerisinde de benzer şikayette kimsenin olup/olmadığı sorgulanmalıdır. Ailede de semptom olması durumunda çocuk kuruma alınmamalıdır.
- » Kurumda ateş ölçümü yapacak olan personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Çocukla kapsamlı bir temas gerekecekse önlük de giyilebilir. Veli ve çocukla en az 1 metre mesafe korunmalıdır. Mümkünse personelin cam/plastik bir pencere gibi fiziksel bir bariyerin arkasında durması sağlanarak ateş ölçümü esnasında veya öksürük, hapşırık gibi durumlardan korunması sağlanır. Temassız ateş ölçer kullanılmalıdır. Kapıdaki kontrol işlemleri bittikten sonra kişisel koruyucu

ekipman (tek kullanımlık önlük, maske, yüz koruyucu) çıkartılmalı, tekrar kullanılabilir yüz koruyucular %70'lik alkol ile dezenfekte edilmeli, tek kullanımlık önlük ve maske poşetlenerek çöp kutusuna atılmalı, önlük tekstil ise en az 60 °C'de yıkanmalıdır. Bu işlemler sonrası eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.

43.2. Kurumlarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Okulun/kuruluşun giriş ve çıkışlarında çocukların el hijyenini sağlayabilmeleri için el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » El antiseptiklerinin bulunduğu yerler çocukların ulaşamayacağı yerler olmalı ve bu alanlar eğitimciler tarafından kontrol edilmelidir. Yutma riski nedeniyle çocuklar el antiseptiği kullanırken mutlaka denetlenmelidir.
- » Servislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan "COVID-19 Kapsamında Personel Servis Araçlarıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler" geçerlidir. Sürücü, servis görevlileri, 2 yaş ve üzeri tüm öğrenciler/çocuk maskeli olmalıdır. Serviste alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kurye, kargo görevlisi vb. kişiler kreşe alınmamalı, teslimatlar dış kapıda yapılmalıdır.
- » Mümkünse sınıflarda/grup odalarında her gün aynı öğrenciler/ çocuklar ve aynı personel olmalıdır.
- » Mümkünse ailelerde kurum içerisine alınmamalıdır.
- » Farklı sınıfların/grup odalarının bir araya gelebileceği grup toplantıları veya etkinliklerinden kaçınılmalı, ziyaretçi alınmamalıdır.
- » Çocukların günlük grup etkinlikleri değiştirilmeli veya durdurulmalıdır. Sanat, müzik, beden eğitimi ve diğer etkinliklerde grupların birbirine karışması önlenmelidir.
- » Çocukların sınıflarda/grup odalarında en az 1 metre arayla oturmaları sağlanmalıdır. Konuşma, öksürme, hapşırma gibi durumlardan kaynaklanan bulaşmayı azaltmak için çocukların yüz yüze oturmasını engelleyerek, masalar aynı yöne bakacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Sınıflar/Grup odaları mümkün olduğunca kapı, pencere açılarak temiz hava ile havalandırılmalıdır. Klima ve vantilatör kullanılmamalıdır. Havalandırma sistemlerinin düzgün çalıştığından emin olunmalıdır, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.

- » Çocukların her saat en az 10 dakika temiz havaya çıkmaları sağlanmalı, bu dönemde de sınıfları/grup odaları mutlaka havalandırılmalıdır. Havalarda uygun olduğunda açık havada yapılan etkinlikler ve geçirilecek zaman daha da artırılmalıdır.
- » Uyku odalarında yataklar olabildiğince birbirinden uzak, en az 1 metre (mümkünse 2 metre) uzaklıkta olacak şekilde yerleştirilmelidir. Bulaşmayı daha da azaltmak için çocuklar baş-ayak ucu şeklinde yatırılmalıdır.

43.2.1. Temizlik ve Dezenfeksiyon ile İlgili Önlemler

- » Sert yüzeylerde deterjan ile temizlik sonrası materyal uyumlu ise 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyunun (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) en az bir dakika temas süresi olacak şekilde dezenfeksiyon amaçlı kullanılması önerilir. Çamaşır suyunun koroziv etki yapabileceği yüzeylerde dezenfeksiyon amaçlı alkol (en az %70 oranında etanol) kullanılabilir. Dezenfeksiyon sonrası alan tekrar havalandırılmalıdır.
- » Kapı kolları, elektrik düğmeleri, lavabolar, tezgahlar, lazımlıklar, klozet adaptörleri, masalar, sandalyeler gibi sık dokunulan yüzeylerin günlük temizlik ve dezenfeksiyonu için su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 (5 litre suya yarım çay bardağı çamaşır suyu) oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektanlar kullanılabilir.
- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanmalıdır. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Yıkabilen yatak takımları (çarşaf, yastıklar, battaniyeler, uyku tulumları) kullanılmalıdır. Bu ürünler toplanırken silkenmemelidir. Tekstil ürünler normal deterjanlar ile en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Her çocuğun yatak takımı ayrı kutu veya torbalarda saklanmalıdır. Karyolalar her çocuk için etiketlenmelidir. Yataklar haftalık olarak veya başka bir çocuk tarafından kullanılmadan önce temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
- » Temizlik ürünleri üretici firma önerilerine göre kullanılmalıdır. Kullanıldıktan

sonra yeterli havalandırma sağlanmalıdır.

- » Tüm temizlik ürünleri güvenli ve çocukların ulaşamayacağı bir yerde tutulmalıdır. Temizlik ürünleri çocukların yanında kullanılmamalıdır.
- » Çöpler günlük olarak ve güvenli bir şekilde atılmalıdır.

43.2.2. Oyuncakların temizliği

- » Oyuncakların temizlik yoluyla dönüşümlü kullanılabilmesi için yeterli sayıda oyuncak bulundurmaya özen gösterilmelidir.
- » Temizliği sağlanamayacak pelüş ve tüylü oyuncaklar kullanılmamalıdır.
- » Çocuklar tarafından ağıza alınabilen oyuncaklar temizlenmeden önce bir kenara ayrılmalıdır. Temizlenmesi gereken oyuncaklar, sabunlu su içeren veya 'kirli oyuncaklar' işareti konulmuş bir kaba ayrılmalıdır ve çocuklardan uzak tutulmalıdır. Eldiven giyilerek su ve deterjanla temizlenmeli, durulanmalı, %70 lik alkol ile silinmeli, bir dakika havada kurutulduktan sonra kullanılmalıdır. Temizlik için bulaşık makinesi de kullanılabilir.
- » Bez oyuncaklar çamaşır makinesinde en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Çocuk kitapları temas öncesi ve sonrası el hijyenine uymak koşuluyla bulaşma açısından riskli değildir. Ek temizlik veya dezenfeksiyon işlemi gerektirmez.

43.2.3. El hijyeninin sağlanması

- » Tüm çocuklar ve çalışanlara el hijyeni konusunda eğitim verilmelidir. Ellerin nasıl yıkanacağı, hangi durumlarda yıkanması gerektiği (kuruma giriş ve çıkışta, yiyecek ve içecekleri hazırlamadan önce, yemekten önce ve sonra, bebekleri beslemeden önce ve sonra, ilaç veya merhem uygulamadan önce ve sonra, bez değiştirme öncesi ve sonrası, tuvaleti kullandıktan veya bir çocuğa kullanmasına yardım ettikten sonra, vücut sıvılarıyla temas ettikten sonra, bir hayvanı tuttuktan sonra veya hayvan atıklarını attıktan sonra, açık havada veya kumda oynadıktan sonra, çöp/çöp kovası/çöp torbası/çöp kutusuna dokunduktan sonra) gibi konular ayrıntılı anlatılmalıdır.
- » Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalıdır. Su ve sabuna ulaşamadığında alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Yutmayı önlemek için el antiseptiği kullandıklarında çocuklar denetlenmelidir. Elini yıkayamayan küçük çocuklara yardım edilmeli, yardım sonrası personel tekrar ellerini yıkamalıdır. Lavaboların yakınına el yıkama adımlarını açıklayan afişler yerleştirilmelidir.

43.2.4. Yiyecek hazırlama ve servisi

- » Mümkünse kafeterya ve/veya yemekhane kullanılmamalı, bunun yerine yemekler sınıflarda/grup odalarında yenmelidir.
- » Yiyecek hazırlamadan önce ve çocukların yemelerine yardımcı olduktan sonra eller yıkanmalıdır.
- » Yiyecekleri hazırlama ve bez değişimi aynı personel tarafından yapılmamalıdır.
- » Yiyecek hazırlamada kullanılan lavabolar başka hiçbir amaçla kullanılmamalıdır.

43.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Personele COVID-19 enfeksiyonu ve korunma yolları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Personelin belirtiler açısından dikkatli olması ve hasta olduklarını hissettikleri anda kurum yönetimi ile irtibata geçmeleri sağlanmalıdır.
- » Personelin çocuklar ve diğer personel ile teması öncesinde ateşi ölçülmeli ve semptom sorgulaması yapılmalıdır. Yapılan ölçümler çizelge ile kayıt altına alınmalıdır. Ateşi veya semptomu olan personel COVID-19 açısından değerlendirilmek için Sağlık Kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kişilerle sosyal mesafenin korunması amacıyla arada en az 1 metre mesafe bırakılmalıdır. Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Eller sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca uygun şekilde yıkanmalıdır. Eğer su ve sabun bulunamazsa el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eller ile gözlere, ağıza ve buruna dokunulmamalıdır.
- » Öksürük veya hapşırık esnasında ağız ve burun mendille kapatılmalı, kullanılan mendil hemen çöpe atılmalıdır. Mendil yok ise ağız ve burnu kapatmak için eller değil dirsek iç yüzü kullanılmalıdır.
- » Personel maske kullanmalıdır.

43.4. Çocuklara Yönelik Önlemler

- » Bebeklerde ve 2 yaş altı çocuklarda boğulma tehlikesi nedeniyle maske kullanılmamalıdır. 2 yaş üstündeki tüm çocuklara mümkünse maske takılmalıdır. Ancak aktiviteler sırasında maske takılmıyorsa en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.
- » Damlacık oluşturması nedeniyle sınıf/grup odaları içinde yüksek sesle yapılan aktiviteler yapılmamalıdır.

- » Kurumda iken COVID-19 bulguları olan ve/veya hasta olduğundan şüphelenilen bir çocuk saptandığında;
- » Çocuğun ve temaslılarının en kısa sürede izolasyonu sağlanmalıdır.
- » Bir izolasyon odası veya alanı oluşturulmalıdır ve hasta çocuk o alanda kişisel koruyucu ekipman kullanan bir eğitici ile birlikte izole edilmelidir.
- » Çocukların ebeveynleri ile irtibata geçilerek çocuğun ailesiyle sağlık kurumuna başvurmaları sağlanmalıdır.
- » Hasta çocuk okuldan/kuruluştan ayrıldıktan sonra izolasyon odası/alanı kurallara uygun şekilde temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » Test sonuçları ve tanısı mutlaka kurum tarafından takip edilmelidir. Test sonucu alınana kadar sınıftaki/grup odasındaki çocukların diğer sınıflardakilerle/grup odasındakilerle teması kısıtlanmalıdır. Test sonuçlarına göre temaslı yönetimi il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda yapılmaktadır.

43.4.1. Bebek ve küçük çocukların bakımında alınacak önlemler

- » Bez değişimi yapılacak ise önce eller su ve sabunla yıkanmalı, diğer çocuklardan ayrı bir alanda kişisel koruyucu ekipman giyilerek bezi değiştirilmelidir. İşlem bittikten sonra bez değiştirme alanı temizlenerek hem personelin hem de bebeğin elleri su ve sabunla yıkanması sağlanmalıdır.
- » Küçük çocukları yıkayan, besleyen veya tutan personel uzun kollu önlük giymeli ve saçları toplu olmalıdır. Her çocuk bakımından sonra önlük değiştirmeli ve eller yıkanmalıdır.
- » Çocuğa bakım veren personel ellerini ve çocuğun vücut salgılarının bulaştığı her yerini yıkamalıdır.
- » Çocuğun kıyafetlerinde vücut salgıları ile kirlenme varsa kıyafetler değiştirilmelidir.
- » Kirli giysiler aileye plastik bir torba ile verilmeli veya çamaşır makinesinde en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Biberon kullanımı öncesi ve sonrası eller yıkanmalıdır. Şişeler, şişe kapakları, biberon uçları ve diğer ekipmanlar her kullanımdan sonra bulaşık makinesinde veya şişe fırçası, sabun ve su ile yıkanarak iyice temizlenmelidir.
- » Tuvalete giden çocukların öncesinde ve sonrasında ellerini yıkaması sağlanmalı, çocukların tuvaletleri tek tek kullanmasına özen gösterilmeli, her kullanım sonrasında tuvaletlerin temizlik ve dezenfeksiyonu

sağlanmalıdır. Klozet kullanımlarında sifon çekilmeden kapağının kapatılması sağlanmalıdır.

EK.1

BİLGİLENDİRME FORMU VE TAAHHÜTNAME

Çocuğumun ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayeti olması durumu ile aile içerisinde solunum yolu şikayetleri gelişen veya solunum yolu enfeksiyonu hikayesi ile hastane yatışı yapılan kişi varlığında ya da COVID-19 tanısı alan kişi bulunması durumunda çocuğumu kuruma getirmemem gerektiği konusunda bilgilendirildim.

Yukarıda belirtilen durumlarda çocuğumu kuruma getirmeyeceğimi kabul ve taahhüt ederim. .../... / 20...

Taahhüt eden:

Veli/vasinin adı soyadı:

İmzası:

Çocuğun adı-soyadı: İmzası:

Kurum Yetkilisi:

Adı soyadı:

Görevi:

44. MÜZELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Müzeler kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle müzelerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

Müzelerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve Müzenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Müzelerin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

44.1. Müzelerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Müze giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için müze yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Müzeye gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Müze girişinde personelin sosyal mesafeyi koruyamaması söz konusu ise tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Müzelere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Müze girişinde maske ve sosyal mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Müzeler kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermeleri teşvik edilmelidir. Müzelerde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Müze içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Müze personeli misafir kabul etmemelidir.
- » Müzelerde genel olarak 8 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Müze içinde ziyaret yönlerini belirlemek için işaretlemeler yapılmalı ve sadece belirtilen yönlerde hareket edilmelidir.
- » Ziyaretçilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.

- » Ziyaretçilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
- » Müze kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salginyonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- » Müzelerin içinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salginyonetimi-ve-calisma-rehberi.html>

44.2. Müze Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Müze ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan kullanıcıların müzeye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Ziyaretçi müzeye girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Ziyaretçiler ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Müzeye girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Müzenin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Müzeler içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Eller sık yıkanmalı, el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Sergilenen eserler önünde kalabalık oluşturulmamalıdır.

44.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek

üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » COVID-19 tanısı alan ve temaslı çalışanlar il/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

44.4. Müzelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

44.5. Müzelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Müzelerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Müzelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (eserlerin sergilendiği yerlerin camları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Ödeme terminalleri sık sık %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan müzelerin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.

45. ÖREN YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Ören yerlerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (sosyal mesafe, maske kullanımı, el yıkama) asılmalıdır. Ören yerlerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

45.1. Ören Yerlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Ören yerleri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için ören yerleri yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Ören yerlerine gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Ören yerlerinin girişinde görevli personelin sosyal mesafeyi koruyamaması söz konusu ise tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Ören yerlerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Ören yerlerinin girişinde maske ve sosyal mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Ören yerlerinin kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermesi teşvik edilmelidir. Ören yerlerinde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Ören yerlerinin içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Ören yerlerinde genel olarak 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Aynı anda çok sayıda ziyaretçinin getirildiği turlar söz konusu ise kalabalık oluşturmayacak şekilde uygun planlama yapılmalıdır.
- » Ören yerlerinde ziyaret yönlerini belirlemek için işaretlemeler yapılmalı ve sadece belirtilen yönlerde hareket edilmelidir.
- » Ziyaretçilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
- » Ören yerlerinin kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>

gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html

- » Ören yerlerinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>

45.2. Ören Yerleri Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Ören yerlerini ziyaret etmek isteyen tur grupları mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan kullanıcıların ören yerlerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Ziyaretçi ören yerlerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Ziyaretçiler ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Ören yerlerine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Ören yerlerinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

45.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve temaslı çalışanlar il/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

45.4. Ören yerlerinde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

45.5. Ören yerlerinde Kapalı Alanların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Ören yerlerinde kapalı alanlar her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Ören yerlerinin kapalı alanlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım

küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Ören yerleri kullanıcıları ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.
- » Ören yerlerinde bulunan kapalı alanlar sık sık havalandırılmalıdır.

46. KAPLICALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün, insanlara kaplıca sularından bulaşması gösterilmemiştir. Kaplıcalar çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından önlem alınması gereken yerlerdir. COVID-19 açısından kaplıcalardaki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Kaplıcalar, sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra ortak kullanılan sıra banyosu, kaplıca havuzları, fizik tedavi üniteleri, soyunma kabinleri gibi ortak alanlar ve kapı kolları, tırabzan, duş düğmeleri, şezlonglar, koltuklar, banklar gibi yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sık sık temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınılmalı ve eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.

İşletme sahipleri/yöneticileri, çalışanlar ve müşteriler, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

46.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin çalışma tarihi, saati ve randevulu müşteri bilgisi kayıt altına alınmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü buharlı ortamlar dışındaki ön ofis, resepsiyon ve dinlenme alanlarında kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kaplıcalarda hizmet verme sırasında en az 1 metre olan sosyal mesafeye uyulmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden

- çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
 - » Bir metreden yakın temas gerektiren durumlar için tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.

46.2. Kaplıcalarda Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Önlemler

- » Sağlık personeli muayene, tıbbi müdahale gibi COVID-19 açısından riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Sağlık personeli tıbbi maske takmalı, aerosol oluşturan işlemler sırasında da FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanmaları da gereklidir. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/Brosur/COVID-19_N95_FFP2_MASKELERININ_KULLANIMI_41X22_3KIRIMLI_BROSUR.pdf
- » Sağlık personeli kaplıcaı kullanan kişileri COVID-19 semptomları açısından günlük olarak takip etmelidir.

46.3. Kaplıcaları Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler kaplıcaları kullanmamalıdır. Bunun için girişte sağlık beyanı alınmalı, ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Sosyal mesafenin sağlanamadığı sıra banyosu gibi alanlarda, banyolar bir

atlanarak kullanılmalıdır.

- » Su ve buharla maskenin ıslanabileceği alanlar dışında beklerken, soyunup giyinirken, ya da dinlenirken kişiler maske takmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve peştemal getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Kaplıca havuzu ve sıra banyosu çevresindeki plastik ve metal yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından kaplıca havuzu ve sıra banyosunda uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal belirtileri olan bebek/çocuklar havuz ve banyolara alınmamalıdır.
- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından ebeveyn gözetiminde havuz ve banyoları kullanmalıdırlar.

46.4. Kaplıcalarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Kaplıcalar mümkünse randevu ile çalışmalıdır. Yapılan bütün işlemler (tarih, hizmet eden personel ile giriş-çıkış saatleri) kayıt altına alınmalıdır.
- » Kaplıca alanlarında COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Kaplıca alanlarının girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Kaplıcalarda ağız burun ve yüze yakın temas içeren masaj, peloidoterapi gibi uygulamalar COVID-19 bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Kaplıcalarda toplu egzersiz, inhaloterapi gibi uygulamalar COVID-19

- bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk gibi malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
 - » Kafe ve restoran hizmetleri sunulması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "COVID-19 Kapsamında Kafe ve Restoranlarda Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.
 - » Kaplıcalarda otel, apart otel vb. konaklama tesisi olması durumunda Sağlık Bakanlığı COVID-19 Kapsamında Konaklama Tesisleri İçin Korunma Ve Kontrol Önerilerine uyulmalıdır.
 - » Yüzme amaçlı havuz olması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından COVID-19 Kapsamında açık ve kapalı havuzlar için hazırlanan dokümanlara göre hareket edilmelidir.

46.5. Kaplıcalarda Ortam Düzenlemesi

- » Kaplıcalarda COVID-19 kapsamındaki tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.
- » Kaplıcalarda görünür yerlere önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve işletimde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el antiseptiği veya el yıkama lavaboları oluşturulmalıdır.
- » Kaplıca girişinde kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Bütün kullanım alanlarında özellikle havuz girişlerinde kullanıcıların duş alabilmelerini ve ayak dezenfeksiyonu yapabilmelerini sağlayacak yerler ve düzenekler bulunmalı ve kullanımı zorunlu hale getirilmelidir.
- » Kaplıca havuz alanlarında, çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Kaplıca havuzu içinde 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir. Havuz içinde kişiler sosyal mesafeyi (en az 1 metre) korumalıdır. Odalara özel rezerve edilen havuzlarda sosyal mesafe şartı aranmaz.
- » Sauna, masaj salonları, spor salonları ve çocuk kulüpleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalıdır. Kullanımı durumunda rezervasyonla sınırlı sayıda kayıt tutularak kullanılmalı, bu alanların mekanik temizlikleri ve havalandırmaları düzenli aralıklar ile yapılmalıdır.

- » Sıra banyosu, duş yerleri gibi yerler her kullanımdan sonra su ve deterjanla temizlenmelidir. Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1 metre olmalıdır.
- » Havuz kenarında yeme-içme olmamalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkanebilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli kabinler her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Fizik tedavi birimlerinde kullanılan cihazlar sosyal mesafe kuralına uygun olacak şekilde en az 1 metre aralıklı olarak yerleştirilmelidir.
- » Fizik tedavi birimlerinde kişisel odalardaki uygulamalar sırasında sosyal mesafe kuralına dikkat edilmeli, odalarda çoklu kullanıma izin verilmemelidir.
- » İşletme tarafından sunulan peştamal, bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Kullanıldıktan sonra en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Aynı anda birden fazla kişinin katıldığı tedaviler (inhalatoryum, egzersiz, fizik tedavi uygulamaları vb.) yapılmamalıdır.

46.6. Kaplıcaların Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Kaplıca içindeki mekanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Kaplıcaların temizliği için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı ekranlı rehabilitasyon cihazları, yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Tekerlekli sandalye ve rehabilitasyon amacı ile kullanılan araç-gerecin her kullanımdan sonra uygun temizliği yapılmalıdır.
- » Ödemelerin tercihen temassız ödeme şekilleriyle yapılması teşvik edilmelidir. Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
- » Kapılarda banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırma temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

47. HAMAM, SAUNA, BUHAR ODALARI İLE KAPALI HAVUZ VE JAKUZİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün insanlara hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerden bulaşması gösterilmemiştir. Uluslararası kabul görmüş seviyelerde klor kullanarak uygun şekilde arıtılmış suyla iyi çalışan, temiz tesislerin COVID-19 hastalığına neden olan SARS-CoV-2 virüsü için yeterli dezenfeksiyon sağladığı düşünülmektedir. Hamamlar ve kapalı havuzlar tek başına da ya da otellerin içinde genel bir spaya da sağlık merkezi olarak tanımlanan alanları içinde yer alabilmektedir. Saunalar, buhar odaları, jakuziler ise daha çok otellerde bulunmaktadır. Çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle bu tesisler COVID-19 bulaşması açısından risklidir. Bu nedenle COVID-19 açısından güvende olmak için hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerdeki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra ortak kullanılan soyunma odaları ve buralardaki eşya dolapları, yıkanma ve dinlenme alanları, bu alanlardaki ortak oturma alanları, göbek taşı, tahta ya da beton bankların ortak kullanımı ile musluk, duş ekipmanlarındaki yüzeylere dokunmak, şezlonglar, duş düğmeleri, kapı kolları, bankları gibi ortak alanlar ve yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sıklıkla temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınmak ve elleri su ve sabunla yıkamak ya da el antiseptiği kullanmak gerekir.

İşletme sahipleri/yöneticileri, çalışanlar ve müşteriler COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

47.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin çalışma tarih, saat ve randevulu müşteri bilgisi kayıt altına alınmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske

takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.

- » Çalışan personelin tümü hamam, sauna, buhar odaları dışındaki ön ofis, resepsiyon ve dinlenme alanlarında kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde hizmet verme sırasında en az 1 metre olan sosyal mesafeye uyulmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Bir metreden yakın temas gerektiren durumlar için tıbbi maske yeterlidir.

47.2. Kapalı Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilkyardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilkyardım işlemleri 1 metreden yakın temas gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.

- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

47.3. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzileri Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzileri kullanmamalıdır. Bunun için girişte sağlık beyanı alınmalı, ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Su ve buharla maskenin ıslanabileceği alanlar dışında beklerken, dinlenirken ya da soyunup giyinirken kişiler maske takmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » El hijyeni el hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve peştemal getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Hamam taşı, kese, lif, sünger gibi müşteri tarafından kullanılacak malzemeler müşteriye özel olmalı ve başka bir müşteride kullanılmamalıdır. Bu malzemelerin kişide olmaması durumunda kullanılmak üzere paketli olarak yeterli sayıda tesiste bulundurulmalıdır. Hamam taşı ortak kullanılacaksa her müşteri sonrasında su ve sabunla yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki plastik ve çelik yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal

belirtileri olan bebek/çocuklar bu alanlara alınmamalıdır.

- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından bu alanlar ebeveyn gözetiminde kullanılmalıdır.

47.4. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Genel Önlemler

- » Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuziler mümkünse randevu ile çalışmalıdır. Yapılan bütün işlemler (tarih, müşterinin hangi alanları kullandığı, hizmet eden personel ile giriş-çıkış saatleri) kayıt altına alınmalıdır.
- » Bu alanlarda COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/ pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Bu alanların girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Hamamlarda ağız burun ve yüze yakın temas içeren köpük masajı ya da kese gibi uygulamalar COVID-19 bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Mikrobiyolojik kalite için rutin testler mevzuata uygun olarak yapılmalıdır.
- » Kapalı havuzlarda toplu egzersiz, dalış dersleri vb. uygulamalar yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Bu alanlardaki kafe ve restoran benzeri hizmet bölümleri kapalı olmalıdır. Su, meşrubat ve ambalajlı dondurma dışında içecek ve yiyecek satışı yapılmamalıdır. Kafe ve restoran hizmeti verilmeye başlanması durumunda COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe ve Yeme-İçme İşletmelerinde Alınması Gereken Önlemlere uyulmalıdır.
- » Bu alanların otel, apart otel vb. konaklama tesisi içinde olması durumunda Sağlık Bakanlığı COVID-19 Kapsamında Konaklama Tesisleri İçin Korunma ve Kontrol Önerilerine uyulmalıdır.

47.5. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Ortam Düzenlemesi

- » Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde COVID-19

kapsamındaki tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.

- » Bu alanlarda görünür yerlere önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve işletmede uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el antiseptiği veya el yıkama lavaboları oluşturulmalıdır.
- » Bu alanlarda kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Kapalı havuz içinde 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1 metre olmalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkabilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli, dolaplar her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » İşletme tarafından sunulan bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Günlük olarak değiştirilmelidir. Bornoz, havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.

47.6. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerin Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Bu alanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Havuzların temizliği ve dezenfeksiyonu için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla,

- su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Ödemelerin tercihen temassız ödeme şekilleriyle yapılması teşvik edilmelidir. Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
 - » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
 - » Banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
 - » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin elle kullanım yerine sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
 - » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
 - » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
 - » Duş, kabin, tuvalet vb. yerlerin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerin havalandırılması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
 - » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

48. GİYİM, SÜS EŞYASI PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Giyim, Süs Eşyası pazarları giyim, ayakkabı, çanta, süs eşyası, oyuncak gibi ürünlerin satıldığı, kalabalığın yoğun olduğu yerlerdir. COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu giyim, süs eşyası pazarlarında riski en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

48.1. Giyim, Süs Eşyası Pazarlarında Alınacak Genel Önlemler

- » Barındırdıkları risk açısından giyim, süs eşyası pazarlarında kurallara uyum düzenli olarak denetlenmelidir.
- » Pazarların tüm giriş ve çıkışları kontrol altına alınmalıdır.
- » Pazarların girişlerinde ve pazar içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Pazar yerlerine girişte maske zorunlu olmalıdır. Pazar yerinde maskesiz esnaf veya müşteri bulunmamalıdır. Maskelerin doğru şekilde kullanılması (çene ve burunu kapatacak şekilde) sağlanmalıdır.
- » Pazar yerleri/alanında, sergi, tezgâh ve/veya tahtalar araları en az 3 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Pazar yerlerindeki kişi sayısı satıcılar ve müşteriler dâhil kapalı giyim, süs eşyası pazarlarında her 8 metrekareye 1 kişi, açık giyim, süs eşyası pazarlarında ise her 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde veya tezgah sayısının iki katı kadar müşteriyle sınırlandırılmalıdır. Hesaplama yapılarak pazar yerinin kapasitesi girişlere asılarak ilan edilmelidir.
- » Pazar yerine giren müşteri sayısı belirlenerek (görevlinin sayması veya turnike benzeri sistemler konulması) maksimum müşteri kapasitesine ulaşıldığında yeni müşteriler alınmamalı, sosyal mesafe (en az 1 metre) kurallarına göre bekletilmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm girişlerinde ve her tezgâhta el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
- » Tezgâh olmadan yerde satış yapılmamalıdır.
- » Tezgâhtarlar sık sık el antiseptiği kullanmalıdır.
- » Tezgâh aralarındaki geçiş yerlerinde sıklıkla neden olacak kutu ve ambalajlar bulundurulmamalıdır.
- » Pazar tezgahlarının önünde zemine sosyal mesafenin korunmasını

sağlayacak işaretler konulmalıdır.

- » Deneme kabinleri kullanılmamalıdır.
- » Kapalı pazaryerlerinin havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kapalı giyim, süs eşyası pazarlarının havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klima ve vantilatör kullanılmamalıdır.
- » Satışlar sona erdikten sonra pazar alanının temizliği toplu yaşam alanlarında yer temizliğinde kullanılan esaslar çevresinde yapılmalıdır.
- » Pazar girişlerinde müşteriler ve esnaflar için COVID-19'dan korunma kapsamında dezenfeksiyon amacıyla herhangi bir uygulama (dezenfeksiyon tüneli, dezenfektan püskürtme, dezenfektan paspası vb.) yapılmamalıdır. Bu işlemler insan sağlığına ve çevreye zararlıdır.

48.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olan müşterilerin pazar yerine girmemeleri konusunda anonslar yapılmalıdır.
- » Pazarlara maskesiz girişlere izin verilmemelidir. Maske ağız ve burnu kapatacak şekilde takılmalı ve pazar yerinde bulunduğu sürece çıkarılmamalıdır.
- » Müşteriler pazar yerlerinde sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Ödemelerini tercihen temassız yöntemle yapmaları istenmelidir.

48.3. Esnafa Yönelik Önlemler

- » Giyim, süs eşyası pazarı esnafı COVID-19, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliği konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olan esnafın pazar yerine girişine izin verilmemeli, sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Pazar esnafı;
 - » Ağızveburnunukapatacakşekildemaske takmalıdır. Maskenemlendikçe ya da kirlendiğinde değiştirilmeli, dış yüzüne dokunulmamalıdır. Maske değiştirmeden önce ve sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Tezgâh arkasında satış yaparken diğer esnafla arasındaki mesafenin en az 1 metre olmasına dikkat etmelidir.
- » COVID-19'un damlacık yolu ile bulaşmasını artıracığından bağıarak satış yapılmamalıdır.
- » Çay/kahve/su ve yemek molalarında sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmelidir.

48.4. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvalet girişlerine el hijyeni ve el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenmeli, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Hava ile el kurutma kullanıma kapatılmalıdır. Tek kullanımlık kağıt havlular kullanılmalıdır.
- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve yüz koruyucu/gözlük kullanılmalıdır.

49. DENİZ KENARLARINDA VE PLAJLARDA OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde deniz kenarlarında ve plajlarda hobi amaçlı olta balıkçılığı yaygın olarak yapılmaktadır. Açık alanlarda yapılan bu etkinlik COVID-19'un bulaşma yolları olan damlacık ve temas yolu açısından düşük risklidir. Ancak gruplar halinde balık tutulması halinde etkinlik, COVID-19 bulaşması açısından riskli hale gelmektedir. Bu nedenle COVID-19 açısından aşağıda belirtilen önlemlere uyulmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı yakınması olanlar, COVID-19 tanısı veya teması olanlar açık alanda bile olsa olta balıkçılığı etkinliğine katılmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı yakınması olanlar tıbbi maske takarak en yakın sağlık kurumuna başvurmalıdır.
- » Olta ile balık tutma alanına kadar mümkün ise yürüyerek, bisiklet ile veya özel araçla gidilmelidir. Özel araçta şoför dahil en fazla 4 kişi olacak şekilde seyahat edilmelidir. Seyahat boyunca şoför ve tüm yolcular maske takmalıdır. Maskeler nemlenince yenisi ile değiştirilmeli, maskeler lastiklerinden tutularak çıkarılmalı, tekrar takılırken maske lastiklerinden tutularak takılmalı, maskenin dış yüzeyine dokunulmamalı maske takma çıkarma işlemi sonrasında el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Toplu taşıma kullanılır ise en az 1 metre olan sosyal mesafeye dikkat edilmeli ve maske takılmalıdır. Araç içinde kapı kolu, kolluklar gibi sık dokunulan yüzeylere temas etmemeye çalışılmalı, temas edilmesi halinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Eller mümkün ise sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden balık tutarken eldiven kullanılmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Balıkçılık malzeme tedariki sağlanan dükkânlara gidildiğinde maske, sosyal mesafe ve el hijyeni kurallarına uyulmalıdır.
- » Alınan malzemelere temas edildikten sonra ve çevre ile temas sonrası el hijyenine dikkat edilmeli, el yıkama olanağı bulunmuyor ise el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Olta balıkçılığı genellikle gruplar halinde gerçekleştirilmektedir. Gruplar halinde balık tutma alanının boyutlarının izin verdiği sayıda kişiyle sosyal mesafe (en az 2 metre) göz önünde bulundurularak aktivite

gerçekleştirilmelidir. Maske sürekli takılmalıdır.

- » Balık tutma alanında, olta, yem, kova, kepçe, havlu gibi eşyalar kişisel olmalı, ortak kullanılmamalıdır.
- » Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Göz, ağız ve buruna mümkün olduğu kadar dokunulmamalıdır.
- » Kıyafetler en az 60 °C'de normal deterjanla yıkanmalıdır.

